

Važnost provođenja programa informacijskog opismenjavanja unutar sustava srednjoškolskog obrazovanja (studija slučaja Građevinske tehničke škole Rijeka)

Cvjetković, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:743099>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Maja Cvjetković

Važnost provođenja programa informacijskog opismenjavanja unutar sustava
srednjoškolskog obrazovanja:

(studija slučaja Građevinske tehničke škole Rijeka)

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Maja Cvjetković

Matični broj studenta: 19752

**Važnost provođenja programa informacijskog opismenjavanja unutar sustava
srednjoškolskog obrazovanja:**

(studija slučaja Građevinske tehničke škole Rijeka)

(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentorica: dr. sc. Dejana Golenko

Rijeka, 2016.

Sadržaj

1. UVOD

1.1. Općenito o problemu

2. POJAM INFORMACIJSKE PISMENOSTI – nove pismenosti u informacijskome okružju

2.1. Modeli informacijske pismenosti

2.1.1. Model C. C. Kuhlthau

2.1.2. Model M. Bates

2.1.3. Model Šest velikih vještina

2.1.4. SCONUL model

2.2. Standardi informacijske pismenosti

2.2.1. Standard Američkog udruženja školskih knjižničara i udruženja obrazovnih komunikacija i tehnologija

2.2.2. Generički standardi - IFLA Standard

2.2.3. Nacionalni standardi - Australški i novozelandski standard

2.3. Koncept informacijske pismenosti u Hrvatskoj

3. OBRAZOVNA ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE U PROMICANJU INFORMACIJSKE PISMENOSTI

3.1. Zastupljenost informacijske pismenosti u dokumentima vezanim za srednjoškolsko obrazovanje

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. Općenito o problemu

4.1.1. Uvod u istraživanje

4.2. Svrha i cilj istraživanja

4.3. Metodologija istraživanja

4.3.1 Metode u istraživanju

4.3.1.1 Metoda promatranja u prirodnoj sredini

4.3.1.2 Metoda ankete

5. REZULTATI

6. RASPRAVA

7. ZAKLJUČAK

8. SAŽETAK

9. KLJUČNE RIJEČI

10. POPIS LITERATURE

11. POPIS PRILOGA

1. UVOD

Suvremeno društvo u kojem živimo informacijsko je društvo, karakterizirano brzorastućim tehnološkim napretkom. Budući da je informacija temelj razvoja, kompleksnost dijaloga pojedinca i društva uočava se upravo u problematici vezanoj uz informaciju. Suočeni s bujicom informacija, s jedne strane, te problemom pouzdanosti istih, s druge strane, osjećamo nesigurnost koja nas vodi do sumnje u postojeće koncepte, njihovo propitivanje i, konačno, promjenu.

Promjena koja je detektirana i o kojoj će biti riječi u ovome radu, vezana je uz koncept informacijske pismenosti, a pojam pismenosti, nužno je vezan uz pojam obrazovanja.

Pismenost, kao nadređeni pojam, doživjela je korjenitu modifikaciju od pojma elementarne pismenosti koja je uključivala vještine čitanja, pisanja, računanja. Danas, ona više nije dovoljna za aktivno sudjelovanje u društvu već je baza iz koje izrastaju vještine povezane s komunikacijom i uporabom tehnologija.

Sukladno tome, pojedinac ne završava vlastitu naobrazbu završetkom formalnoga obrazovanja već ono postaje cjeloživotno. Cjeloživotno obrazovanje moguće je samo ukoliko je pojedinac usvojio vještine takvog oblika učenja koje uključuje načine kako učiti, gdje pronaći informaciju te, u konačnici, kako organizirati postojeće informacije, svoje znanje.

Važan aspekt navedenoga promišljanja o pismenosti, obrazovanju te razvoju novih, potrebnih vještina, informacijska je pismenost. Aktualnost njezine problematike uočavamo danas u brojnim akademskim raspravama, obrazovnim inicijativama, strateškim dokumentima, no sama kovanica, *information literacy*, postoji još od 1974. godine (P. Zurkowski)¹.

Godine koje su slijedile donose niz objašnjenja i definicija informacijske pismenosti o čemu će biti riječi u poglavljima ovoga diplomskoga rada, no naglasak ćemo staviti na informacijsku pismenost unutar sekundarnog obrazovanja, što je naše uže interesno područje. Informacijska pismenost svoju je teorijsku podlogu razvila u okviru informacijskih znanosti, a među odabranim teoretičarima čija viđenja informacijske

¹ The Information Service Environment: relationships and priorities, National Commission on Libraries and Information Science. Washington DC, 1974.,
Dostupno: ERICED100391, http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICEstSearch_SearchValue_0=ED100391&ERICEstSearch_SearchType_0=no&accno=ED100391

pismenosti smo uzeli u obzir pri izradi ovoga rada (Burchinal, Owens, Behrens, Bowden, Ferguson, Kuhlthau, Bates), pronašli smo svojevrsne sličnosti u viđenju informacijske pismenosti kao skupa vještina potrebnih pojedincu koji se usavršava cjeloživotnim obrazovanjem.

Korak dalje koji nas vodi od teorije prema implementaciji modela informacijske pismenosti u praksi, bio je osnovni pokretač pri pisanju ovoga rada.

Temeljem iskustva u radu s učenicima u srednjoškolskom obrazovanju, u nastavi, ali i u školskoj knjižnici, primijetili smo svojevrsnu kontradikciju – posjedovanje tehnologije i mogućnosti za prikupljanjem relevantnih informacija, ali izostanak vještina korištenja istima. Iz toga razloga, odlučili smo se za primjenu intrakurikularnog modela informacijske pismenosti koji bi omogućio otvaranje suradnje između predmetnih nastavnika i stručnog suradnika – knjižničara.

Istraživanjem unutar ovog diplomskog rada nastojat ćemo utvrditi postoji li realna potreba među korisnicima (učenicima) za sustavnim provođenjem programa informacijske pismenosti, prema intrakurikularnom modelu, kao i odgovoriti na potrebe koje su se nametnule u edukaciji.

Istraživački problemi poput nesnalaženja u ponuđenoj literaturi, nemogućnosti pronalaženja relevantne informacije, nedostatka metoda i vještina kao i nedostatka sustavnih programa koji educiraju korisnike informacijskoj pismenosti, motivirali su nas da se konkretnije pozabavimo ovom problematikom što je rezultiralo diplomskom radnjom i pokrenutim projektom na razini Građevinske tehničke škole Rijeka u kojoj je autorica zaposlena kao stručna suradnica – knjižničarka.

1.1. Općenito o problemu

Rad je potaknut autoričnim promišljanjima o informacijskom opismenjavanju vezanim uz radno mjesto knjižničarke u školskoj knjižnici Građevinske tehničke škole Rijeka. Knjižničar, stručni suradnik u nastavi karika je odgojno – obrazovnoga procesa. Stoga je njegova važnost u izvođenju programa informacijske pismenosti, nezamjenjiva. Kako bismo utvrdili postojeće stanje i otkrili koliko je uistinu koncept informacijske pismenosti zastupljen, bilo je nužno analizirati strateške dokumente koje je propisalo Ministarstvo obrazovanja i športa: Kurikulum Građevinske tehničke škole, Plan i program rada Škole kao i Godišnje planove i programe školske knjižnice te nastavnoga predmeta Povijest likovne umjetnosti.

Sukladno dokumentaciji,² školska knjižnica ima zadaću unapređivati sve oblike i metode odgojno-obrazovnoga procesa škole, pružiti pomoć u stručnom usavršavanju nastavnika, stvaranju navika čitanja i korištenja knjižničnih usluga kod učenika/korisnika. Ističe se neposredan rad s učenicima i nastavnicima pa u skladu s time provodimo pilot projekt intrakurikularne suradnje i edukacije.

Današnja uloga (školske) knjižnice uvelike se razlikuje od njene tradicionalne, stoljetne uloge – prikupljanja, čuvanja i posudbe građe. Informacijsko je obilje izmijenilo njezinu ulogu pa se školska knjižnica i knjižničar uključuju u ostvarivanje temeljnih kompetencija cjeloživotnoga obrazovanja. Danas je školska knjižnica informacijsko, medijsko, kulturno i komunikacijsko središte škole, mjesto razvoja osobnog i kulturnog identiteta učenika.³

Zbog naglog tehnološkoga razvoja te uključivanja informacijsko–komunikacijske tehnologije (ICT) u svakodnevni život i rad, informacije čine osnovu razvoja društva. Korisnici školskih knjižnica danas su djeca, pripadnici *Google generacije*, kojima su internet pretraživači glavni izvor informacija. Unatoč „šumi informacija“, korisnici su zbog svoje specifične dobi karakterizirani manjkom koncentracije u pretraživanju, a uz to i nesvjesni su pojma autorskoga prava pa često zapise doslovce kopiraju, ne navodeći njihove izvore. Odgojno–obrazovna ustanova stoga ima zadaću educirati u pravilnom korištenju informacija kao temeljnim sastavnicama učenja.

Godišnjim nastavnim planom i programom školske knjižnice⁴ predviđeno je nekoliko cjelina unutar kojih se odvija djelovanje školskog knjižničara: **Odgojno – obrazovni rad**,

² Godišnji plan i program Građevinske tehničke škole Rijeka, 2015., str. 27.

³ Šušnjić, B., *Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum*, Senj. zb., 36, 39-42 (2009.)

⁴ Godišnji plan i program školske knjižnice Građevinske tehničke škole (na kraju u Prilozima)

Stručni rad i informacijska djelatnost, Kulturna i javna djelatnost, Suradnja s nastavnicima i ravnateljem škole. Kroz navedene cjeline razrađene su teme koje nisu vezane za broj nastavnih sati već se one odrađuju prema interesu i potrebi učenika. Budući da su suradnici u obrazovnome procesu, knjižničari nemaju definiranu satnicu u nastavnom planu i programu pa se edukacija mora odvijati u suradnji s predmetnim nastavnicima. Sadržaji se mogu izvoditi ili u prostoru knjižnice i čitaonice, u razredu ili u informatičkoj učionici. Knjižničar se dogovara s predmetnim nastavnikom o mogućoj korelaciji, a za takav oblik suradnje važno je zajedničko planiranje, ali i dobra radna atmosfera. U Građevinskoj tehničkoj školi knjižničarka ostvaruje dobru i kvalitetnu suradnju s vodstvom škole, ali i s drugim aktivima. Niz je projekata koje je ostvarila upravo s aktivom nastavnika Likovnoga odgoja i dizajna pa je i pilot projekt intrakurikularnog tipa poučavanja informacijske pismenosti unutar nastavnoga predmeta Povijest likovne umjetnosti, potrebnoga za ovaj rad, proizašao iz dobre, prethodne suradnje.

Brojne su obrazovne inicijative spominjale provedbu informacijske pismenosti kao jedan od svojih ciljeva⁵ u osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju. No, ona se ne ostvaruje sustavno, vjerojatno zbog svoje opsežnosti. Prema postojećoj literaturi koju smo konzultirali, većina programa informacijskoga opismenjavanja, ipak je sustavno promovirana kroz visokoškolske, posebno sveučilišne knjižnice. Upravo je i to jedan od razloga nastanka ovoga rada jer je interesno područje, iako aktualne problematike, nedovoljno istraženo.

Radom sa srednjoškolcima u direktnom nastavnom procesu kao i u školskoj knjižnici, uočeno je njihovo nesnalaženje u pretraživanju weba, teškoće pri pronalaženju relevantnih informacija, s jedne strane, te nesustavnog provođenja programa informacijske pismenosti, s druge strane. Potaknuti tim spoznajama odlučili smo se za istraživanje koje bi dokazalo našu pretpostavku da bi učenicima bilo potrebno i korisno sustavno provođenje programa IP te razvijanje vještina koje su tim programom omogućene.

⁵Eisenberg, Michael, B. *Information Literacy: essential skills for the information age*, DESIDOC, Journal of Library & Information Tehnology, Vol 28, No. 2, March 2008., pp 39-47 (Pdf)

2. POJAM INFORMACIJSKE PISMENOSTI – nove pismenosti u informacijskome okružju

Teorijska se podloga informacijske pismenosti razvija u okviru informacijskih znanosti stoga ćemo se u ovom poglavlju rada ukratko osvrnuti na sam pojam Informacijske pismenosti s posebnim osvrtom na kontekst sekundarnog obrazovanja, što je tema ovoga rada.

Razvoj društva uvjetovao je i promjenu koncepta obrazovanja koje sada teži biti cjeloživotno, nadrastavši fazu formalnoga obrazovanja. Pojedinaac, ukoliko želi biti uspješan u društvu, mora usvajati različita znanja i vještine tijekom cijeloga života, a to je moguće ukoliko nauči učiti, ukoliko spozna vrijednost relevantne informacije – kako je pronaći na najbrži i adekvatan način te u konačnici, ako spozna metodu/metode organizacije svoga znanja.

Elementarna pismenost koja obuhvaća vještine čitanja, pisanja, računanja danas nije više dovoljna već postaje baza iz koje izrastaju vještine vezane uz komunikaciju – uporaba suvremenih informacijsko- komunikacijskih tehnologija (IKT). S time u vezi javlja se i pojam funkcionalne pismenosti⁶ koja se bavi problemima implementiranja znanja i vještina nužnih za prilagođavanje društvenim promjenama.

Budući da je naglim razvojem informacijsko – komunikacijske tehnologije te njenim korištenjem na svim razinama društva (od osobnih do profesionalnih), pojam komunikacije i njezinih oblika postao iznimno aktualan, znanstvena se literatura aktivno pozabavila tim fenomenom. Iz velikoga broja strane i domaće literature, za potrebe ovoga rada izdvojit ćemo samo neke autore i dokumente koje smatramo temeljnima za definiranje pojma.

Kovanicu informacijske pismenosti (*information literacy*) prvi je upotrijebio Paul G. Zurkowski⁷, 1974. godine, definiravši je kao „učinkovito korištenje informacija u kontekstu rješavanja problema.“⁸ Zurkowski smatra da je stjecanje informacijske pismenosti prioritet jer je svijet bogat informacijama (preobilje informacija) te osujećuje sposobnost procjene. Informacijsku pismenost smatra dijelom opće pismenosti. Ne definira je egzaktno već

⁶Banek- Zorica, Mihaela, Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti, 2008. str. 85.

⁷The Information Service Environment: relationships and priorities, National Commission on Libraries and Information Science. Washington DC, 1974.
Dostupno: ERICED100391, http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED100391&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED100391

⁸Citirano prema: Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. // Edupoint 3, 17 (2003). Dostupni na: URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (01-02-2016)

subjektivno, ukazujući da je informacija obilježje sustava. U svom dokumentu iz 1974. godine, navodi: *“Informacija nije znanje; to je koncept ili ideja koja ulazi u čovjekovo perceptivno polje, vrednovana je i asimilirana učvršćujući ili mijenjajući individualni koncept realnosti i/ili sposobnost djelovanja. Kao što je ljepota u oku gledaoca, tako je i informacija u umu korisnika.”*⁹

Nakon prvoga određenja pojma, pojavile su se brojne druge definicije IP (Burchinal¹⁰, Owens¹¹, 1976. godine). Burchinal navodi novi skup vještina kao i nužnost efektivnog i efikasnog korištenja informacija potrebnih za rješavanje problema. Owens povezuje informacijsku pismenost s pojmom demokratičnosti. Smatra da će informacijski pismeni građani biti u mogućnosti donijeti bolje odluke od onih koji nisu opismenjeni. Na te začetke vratit će se 1994. godine Behrens¹², objašnjavajući da su te i druge definicije u sedamdesetima odgovor na brzo rastuću količinu informacija.

Budući da postoji uistinu velik broj definicija informacijske pismenosti, u radu se osvrćemo samo na definicije u kontekstu učenja i obrazovanja jer je taj važan za naše istraživanje.

Osamdesetih godina i dalje jača svijest o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji kao o moćnom alatu za upravljanje informacijama.¹³ Informacijska se pismenost sve više ističe u kontekstu obrazovanja i naziva se pismošću demokratskoga društva.¹⁴

Vjerojatno najcitiranija definicija informacijske pismenosti nastaje 1989. godine u Proglasu Američkog knjižničarskog društva (American Library Association - ALA)¹⁵. Navodi se da su informacijski pismene osobe „one koje su naučile kako učiti (...) jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako se njima koristiti na sasvim razumljiv način“. U istom

⁹Citirano prema: Dizdar, Senada. *Informacijska pismenost – metakompetencija za cjeloživotno učenje*, Dostupno na:

https://www.google.hr/search?q=Dizdar,+Senada.+Informacijska+pismenost+%E2%80%93+metakompetencija+za+cjelo%C5%BEivotno+u%C4%8Denje&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=fSdVogbO8PAOtnUhJAE (02-01-2016).

¹⁰Usp. Burchinal, L.G. The communications revolution: America's third century challenge. // The future of organizing knowledge, 1976. Citirano prema: Eisenberg, Michael B.; Lowe, Carrie A.; Spitzer, Kathleen L. Nav. dj., str. 3.

¹¹Owens, M. R. The state government and libraries. *Library Journal* 101, 1 (1976), str. 19-28. Citirano prema: Eisenberg, Michael B., *Defining Information Literacy*. Dostupno na:

https://www.google.hr/search?q=Burchinal+information+literacy+definition&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=UPadVtWPAoWrsQHO64vICw (05-01-2016)

¹²Behrens, S. J. A Conceptual analysis and historical overview of information literacy.// *College and reserch libraries*. 55, 7, 1994.

¹³Isto, str. 4: „powerfull tools for retrieval and manipulation of information“.

¹⁴Isto, str. 4.

¹⁵American Library Association Presidential Committee on Information Literacy, 1989. Citirano prema: Eisenberg, Michael B.; Lowe, Carrie A.; Spitzer, Kathleen L. Nav. dj., str. 191.

dokumentu navodi se da je potrebno rekonstruirati proces učenja, što će studentima omogućiti da se aktivno uključe u obrazovni proces te ih potaći da:

1. budu svjesni informacijske potrebe,
2. prepoznaju informaciju koja može riješiti problem,
3. pronađu potrebnu informaciju,
4. vrednuju informaciju,
5. organiziraju informaciju
6. djelotvorno se koriste informacijama.¹⁶

Špiranec i Banek¹⁷ navode informacijsku pismenost kao vršni pojam pismenosti 21. stoljeća. Autorice dalje u tekstu navode vrste pismenosti koje razlikujemo u sklopu pismenosti 21. stoljeća. Riječ je o, ranije navedenoj, **osnovnoj pismenosti** (sposobnost čitanja, pisanja i računanja), **računalnoj** (skupu vještina potrebnih za razumijevanje ICT tehnologija), **medijskoj** (sposobnost kritičkoga promišljanja o informacija dobivenim iz medija), **e-učenju** (mogućnost sudjelovanja u procesu učenja putem ICT tehnologija), **kulturalnoj** (razumijevanja između aspekata kulture i informacijske tehnologije) i konačno, **informacijskoj pismenosti** (metakompetencija koja omogućava usvajanje novih vještina i znanja; obuhvaća medijsku, informatičku, digitalnu i vizualnu pismenost).¹⁸

Bowden¹⁹, uz spomenute, navodi **knjižničnu pismenost** (*library literacy*) koja prethodi informacijskoj pismenosti, a odnosi se na korištenje knjižnica i njezinih usluga, no pojam se nije ustalio u europskoj praksi. Ferguson,²⁰ ovome popisu pismenosti pridodaje i **vizualnu pismenost** kao skup vještina za kritičko propitivanje audio – vizualnog materijala.²¹

¹⁶Više o ovome vidi u: ALA / ACRL definicija 2000 dostupna na mreži [http: www.ala.org/acrl.html](http://www.ala.org/acrl.html)., kao i u Banek- Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja. *Informacijska pismenost*. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti, 2008. str. 23.

¹⁷ Banek- Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja. Isto, str. 83-90.

¹⁸Usporedi: Stričević, Ivanka. *Pismenost 21. stoljeća: Učenje, poučavanje u informacijskom okruženju*. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=Stri%C4%8Devi%C4%87,+Ivanka.+Pismenost+21.+stolje%C4%87a:+U%C4%8Denje,+pou%C4%8Davanje+u+informacijskom+okru%C5%BEenju&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=ABeeVtvuCsahsgGTqbeYBA (06-01-2016)

¹⁹Bowden, David, Information and digital literacies: a review of concepts. // *Journal of Documentation* 57, 2(2001), 218 – 259.

²⁰Ferguson, Brian, Information Literacy: A primer for teachers, librarians, and other informed people. 2005. <http://bibliotech.us/pdfs/InfoLit.pdf>

²¹Bowden, David, Information and digital literacies: a review of concepts. // *Journal of Documentation* 57, 2(2001), 218 – 259.

Stričević, u kontekstu pismenosti 21. stoljeća, a u prilog prethodnim podjelama, ističe da pismenost nije jednoznačna te da ju treba promatrati „kao sklop niza pojedinačnih pismenosti“.²²

Zajedničko teoretičarima koje smo odabrali jest viđenje informacijske pismenosti kao skupa vještina koje su potrebne kako bi se pojedinac usavršavao cjeloživotnim obrazovanjem. Literatura je iscrpna i bogata, a informacijska se pismenost i vještine koje ona potiče, implementira u obrazovnim sustavima na području Europe²³ i svijeta, s kojima Hrvatska tek mora uhvatiti korak. Kako bismo od teorije i definiranja pojma mogli krenuti u njegovu primjenu, implementaciju u obrazovnom sustavu, na svim razinama, potrebno je donijeti modele i standarde informacijskog opismenjavanja. Različiti stupanj obrazovanja zahtijeva različiti pristup i modele IP.

Za potrebe našega rada donosimo prikaz odabranih modela koji su primjenjivi u školskom sustavu, s posebnim naglaskom na sekundarno tj. srednjoškolsko obrazovanje. Izdvajamo modele C. C. Kuhlthau, model M. Bates, SCONUL model te model Velikih šest.

2.1. Modeli informacijske pismenosti

Autorice Špiranec i Banek²⁴ donose na jednom mjestu, pregledno i poput priručnika „*How to do*“, prikaz modela i standarda koji su učestalo prikazani u literaturi koja problematizira informacijsku pismenost. Budući da je teorijska problematika često apstraktna, praktičnost ponuđenih modela koje informacijsku pismenost smještaju i potencijalno provode u osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju, višestruko je vrijedna. Naime, ukazuje da informacijska pismenost nije „rezervirana“ samo za određeni stupanj obrazovanja već da se sustavno može i treba provoditi kroz cijelu obrazovnu paradigmu, ali i daje još jedan argument u prilog tezi da je njezina primjenjivost kroz formalno i neformalno obrazovanje, temelj ideji cjeloživotnoga obrazovanja.

Razlog pojave standarda, autorice vide u potrebi konkretizacije radi njihove realizacije i implementacije u sustav. Nakon referiranja informacijske pismenosti na određeni model,

²²Stričević, Ivanka. Nav. dj..

²³Virkus, Sirje., Information Literacy in Europe: a literature review. Information Research, 8, 4 (2003). URL: <http://www.informationr.net/ir/8-4/paper159.html> (06-01-2016)

²⁴Banek-Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost. Nav. dj., 3. poglavlje: *Modeli i standardi informacijske pismenosti*. str. 40.

slijede konkretizirani standardi koji su usmjereni na definiranje karakteristika informacijski pismenoga pojedinca, uz navođenje vještina, stavova, znanja koje takav pojedinac treba razviti. Standardi nemaju normativni karakter već su podložni izmjenama i adaptacijama, možemo ih shvatiti kao vrstu preporuke kako bi se podigla učinkovitost nastavnoga procesa.

U želji da srednjoškolskim učenicima podignemo razinu znanja i promijenimo ustaljene načine usvajanja gradiva teorijskih predmeta te tako podignemo i učinkovitost nastavnoga procesa, odlučili smo se za implementaciju modela Šest velikih vještina.

Budući da uzimamo u obzir kvantitativna ograničenja ovakvoga rada, a kako bismo ipak prenijeli potpunu informaciju, jezgrovito ćemo navesti karakteristike modela koji su zanimljivi za naše istraživanje, model C. C. Kuhlthau, model M. Bates, model Šest velikih vještina i SCONUL model.

2.1.1. Model C. C. Kuhlthau

Krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća, **C. C. Kuhlthau**²⁵ razvija model pretraživanja informacija te razlikuje šest faza kroz koje osoba prolazi tijekom toga procesa. Osoba se pri procesu pretraživanja mora upoznati sa zadatkom, odabrati temu, istražiti šire područje kako bi se pronašlo žarište istraživanja. Potom slijedi prikupljanje informacija, zaključivanje pretraživanja i početak pisanja.

Navedeni koraci prikaz su ustaljenoga modela kako korisnici pristupaju pretraživanju interesnoga područja, pri čemu se informacijski stručnjaci uključuju u završnim fazama procesa, u vidu pomoći u prikupljanju informacija. Kuhlthau ističe problem koji takav način pretraživanja krije, naime korisnik je prepušten sam sebi u gotovo cijelom procesu rada što vodi do slabijih rezultata rada. Uključivši fizičke, kognitivne i afektivne čimbenike, Kuhlthau navodi da dolazi do promjene u samom korisniku, do podizanja samopouzdanja, razvijanja osjećaja upućenosti pa takav model, uz pomoć nastavnika i/ili informacijskoga stručnjaka,

²⁵Kuhlthau, Carol C. *Seeking Meaning: A Process Approach to Library and Information Services*, Norwood, N.J.: Ablex Publishing Corporation, 1993.

Za potrebe detaljnijeg iščitavanja modela vidi više na: Kuhlthau, C.C. *Inside the search Process: Information Seeking from the User's Perspective*. Dostupno na: <https://comminfo.rutgers.edu/~kuhlthau/docs/InsidetheSearchProcess.pdf> (07-01-2016).

prestaje biti puko prikupljanje informacija i njihova sinteza, a postaje proces preispitivanja ideja i formulacije teza²⁶.

Model je primjenjiv u srednjoškolskoj nastavi jer su učenici dovoljno zreli i sposobni neovisno obavljati projektne zadatke gdje bi nastavnik trebao biti motivator pri rješavanju problemskih situacija, a učenik bi trebao samostalno istraživati i donositi zaključke.

2.1.2. Model M. Bates

Činjenica da je informacijsku pismenost potrebno shvaćati kao spoj vještina, stanja i stavova, proizlazi iz prethodnoga modela, ali i iz sljedećega. **M. Bates**²⁷, svojim je **Modelom sakupljanja bobica**, anticipator pretraživanja weba. Naime, autorica je predvidjela način tipičnoga informacijskog ponašanja na webu. Korisnik postavlja svoj upit koji se spaja sa sadržajem neke informacijske baze. Svaka nova informacija vodi korisnika do nove ideje i upućuje ga na nove izvore, nakon čega dolazi do promjene samog upita.

Model je primjenjiv u srednjoškolskom obrazovanju jer učenicima, sklonim brzim rješenjima na webu, ukazuje na kompleksnost informacijskoga procesa, a informacijsku pismenost prezentira kao spoj različitih vještina, što smo i mi nastojali dokazati našim istraživanjem.

U sklopu primjera kontekstualiziranih modela zanimljivih za kontekst ovoga rada, prvi po redu je model Velikih šest, model kojeg smo odabrali pri realizaciji našega pilot projekta,

2.1.3. Model šest velikih vještina

Model *Big six skills* razvili su Eisenberg i Berkowitz²⁸. Izrastao je iz projekta koji je propitivao mogućnosti rješavanja problema. Modelom se navodi niz koraka u rješavanju informacijskih problema jer se pomoću Velikih šest učenici osposobljuju za rješavanje zadataka i donošenje odluka. Podijeljen je u šest faza pri čemu se svaka sastoji od dvije potkategorije:

²⁶Banek-Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost. Nav. dj., str. 51.

²⁷Bates, Miranda. The design of browsing and berrypicking techniques for the online search interface. 1989. <http://www.gseis.ucla.edu/faculty/bates/berrypicking.html> (8-7-2016).

²⁸Eisenberg, M. Big 6 skills overview. November, 2001. <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php> (9-2-2016).

1. Definiranje zadatka
2. Strategije traženja informacija
3. Pretraživanje i pristup
4. Korištenje informacijama
5. Sinteza
6. Vrednovanje

Model predviđa 3 koraka uz koje učenik treba postaviti nekoliko pitanja:

1. Planiraj
2. Učini
3. Pregledaj

Model se provodi vježbanjem i primjenom predviđenih koraka čime se razvija informacijsko ponašanje.²⁹

2.1.4. SCONUL model

Udruženje nacionalnih i visokoškolskih knjižnica Velike Britanije (SCONUL)³⁰, 1999. godine razvija model koji se temelji na sedam stupova vještina, podrazumijevajući integrirajući pristup u stvaranju kurikuluma kroz suradnju akademskog i knjižničnog osoblja. Model sažimlje sedam vještina na sljedeći način:

1. Sposobnost prepoznavanja informacijskih potreba
2. Načini popunjavanja informacijskih praznina
3. Postavljanje strategija za lociranje informacija
4. Sposobnost pronalaženja informacija i pristup istima
5. Sposobnost usporedbe i vrednovanja informacija
6. Organizacija, primjena i priopćavanje informacija
7. Sinteza informacija i stvaranje novoga znanja

Razine se izmjenjuju počevši od početničke da bi se završilo s ekspertnom razinom koja podrazumijeva kritički stav prema informaciji. Sposobnosti se stječu postupno, kroz školovanje.

²⁹Banek-Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost. Nav. dj., str. 57.

³⁰(SCONUL) Society of College, National and University Libraries. Information skills in higher education: a SCONUL Position Paper. London: SCONUL, 1999.

http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/seven_pillars.html

Model smatramo uspješnim i primjenjivim u srednjoškolskom obrazovanju jer naglašava važnost povezivanja akademskog i knjižničnoga osoblja što je i ideja kurikularne reforme. Naime, knjižničar, stručni suradnik u nastavi trebao bi i u dokumentima biti jače povezan s predmetnim nastavnicima u pripremi istraživačkih zadataka. Ovaj model omogućuje razvoj takvog suradničkoga odnosa, na obostrano zadovoljstvo, nastavnika i knjižničara, a u korist učenika. Budući da se ističu niža i viša razina informacijske pismenosti i vještina, model je idealan za postupnu primjenu tijekom školovanja. Potrebu da se informacijska pismenost uključi u obrazovanje i ranije, naglasili su i naši ispitanici, uvidjevši njezine koristi za njihovo buduće obrazovanje.

Budući da danas živimo u drugačijem informacijskom dobu no što je to bilo 1999. godine, Model sedam vještina (*Seven Pillars of Information Skills model*), 2011. godine doživljava svojevrsnu nadogradnju, proširenje, koje odgovara problemima vremena i potrebama korisnika. Novi model predstavljen je kao „jezgra“ za programe višega obrazovanja, uključivši „leće“ (*Lenses*), koje predstavljaju različite tipove korisnika.³¹

2.2. Standardi informacijske pismenosti

Standardi se orijentiraju na definiranje karakteristika informacijski pismenoga pojedinca. Vezano uz primarno i sekundarno obrazovanje, što je naš interes u ovome radu, navest ćemo standarde koji bilježe početke standardizacije u ovom području kao što su: *Standard Američkog udruženja školskih knjižničara i udruženja obrazovnih komunikacija i tehnologija*, *Generički standardi - IFLA Standard*, *Nacionalni standardi - Australijski i novozelandski standard*.

2.2.1. Standard Američkog udruženja školskih knjižničara i udruženja obrazovnih komunikacija i tehnologija

Američko udruženje školskih knjižničara (*American Association of School Librarians*, AASL), objavilo je standarde informacijske pismenosti namijenjene učenicima, nastavnicima, knjižničarima i upravljačkim tijelima. Standardi informacijske pismenosti za učenje (*Information Literacy Standards for Student Learning*) objavljeni su 1998. godine kao dio

³¹ SCONUL, dostupno na: <http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>(9-10-2016)

publikacije *Information power: building partnerships for learning*.³² Sastoje se od devet standarda podijeljenih u tri kategorije – informacijsku pismenost, samostalno učenje te društvenu odgovornost.

Standardi koji se tiču kategorije informacijske pismenosti, obuhvaćaju učenike koji su informacijski pismeni te mogu uspješno i učinkovito pristupiti informacijama, vrednovati ih i koristiti se njima. Standardi se odnose na kategoriju samostalnog učenja, podrazumijevaju učenika koji je informacijski pismen te kao takav može samostalno učiti kako bi zadovoljio svoje interese, zna cijeniti literaturu i pokazuje izvrsnost u pronalaženju informacija i stvaranju znanja. Učenik koji je informacijski pismen cijeni važnost informacija u demokratskom društvu, ponaša se etički prema informacijama te uspješno djeluje u skupinama kako bi generirao nova znanja.

Ovim standardima ukazano je da razvoj i implementacija informacijske pismenosti utječe na samostalno učenje, razvijanje društvene odgovornosti i očuvanje slobode mišljenja i prava na informaciju, čime možemo zaključiti da se Owensova ideja iz 1976. godine o povezivanju informacijske pismenosti i demokratičnosti može realizirati³³.

2.2.2. Generički standardi - IFLA Standard

Krovna knjižničarska organizacija IFLA, uključila se u definiranje standarda. Pokušala je definirati generički standard, primjenjiv u raznim okruženjima, a rezultat je ranije donesenih standarda i modela te sinteze međunarodnih iskustava. Ideja IFLA-ina standarda³⁴ je pojednostaviti postojeće te okupiti ga oko tri sastavnice. Prva sastavnica je teza da korisnik prilazi informaciji učinkovito i djelotvorno, vrednuje informaciju kritički i kompetentno te koristi informacije točno i kreativno.³⁵

Naposljetku, autorice Banek i Špiranec³⁶, navode nacionalne standarde koji imaju zadatak obuhvatiti sve elemente i pripadnike neke države. Oni čine okvir, svojevrsnu polaznu točku za

³²American Association of School Librarians, Association for Educational Communications and Technology. *Information power building partnerships for learning*, American Library Association, Chicago and London, 1998.

³³Usp. Owens, M. R. The state government and libraries. *Library Journal* 101, 1 (1976), str. 19-28. Citirano prema: Eisenberg, Michael B.; Lowe, Carrie A.; Spitzer, Kathleen L. Nav. dj., str. 3.

³⁴IFLA Standard, dostupno na: <http://www.ifla.org/node/8721> (9-7-2016)

³⁵Banek-Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja, Nav. dj., str. 73.

³⁶Banek-Zorica, Mihaela; Špiranec, Sonja, Nav. dj., str. 74.

formulaciju programa na individualnoj razini. Jedan od najpoznatijih standarda je Australški i novozelandski standard³⁷ koji je zanimljiv za ovo istraživanje.

2.2.3. Nacionalni standardi - Australški i novozelandski standard (ANZIL)

Nacionalni standardi posebna su vrsta standarda informacijske pismenosti čija specifičnost se ogleda u činjenici da su sveobuhvatni u svome doseg - obuhvaćaju sve elemente nekoga društva te čine polazište standardima koji će se pojaviti u svim drugim sektorima.

U njihovoj izradi sudjeluju interesne skupine i ustanove; spomenut ćemo ono što je važno za naš rad, a to je sektor školstva. Uz sektor školstva, u izradi standarda mogu sudjelovati i zastupnici tržišta rada, predstavnici gospodarskog sektora, predstavnici građanskih inicijativa i sl. no oni trenutno nisu u fokusu našeg zanimanja.

Nacionalni standardi objavljeni su kao opsežni dokumenti koji uključuju opis motivacije, pojmovno određenje, suodnose pismenosti i cjeloživotnoga učenja, pozivanje na lokalne specifičnosti, način primjene standarda.

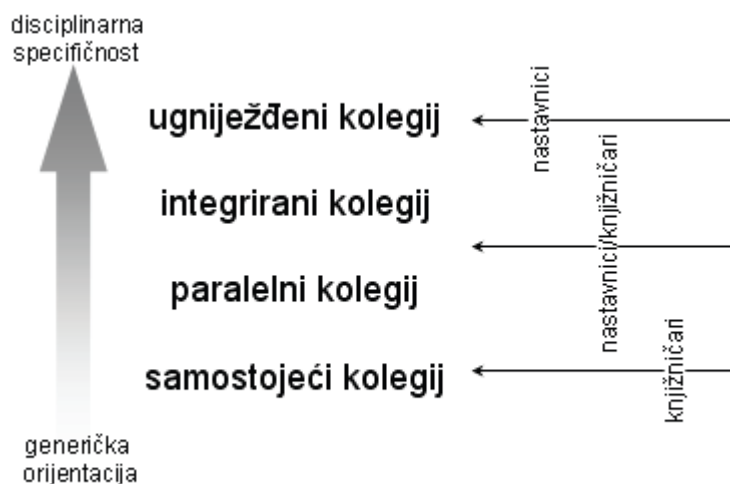
Jedan od najpoznatijih standarda informacijske pismenosti nacionalnog dosega je Australški i novozelandski standard (ANZIL). U ovom standardu preuzeti su američki standardi *Association of College and Research Libraries' (ACRL) Information literacy competency standards for higher education*, no na postojeće standarde dodani su elementi iz kojih je vidljiv društveni značaj koncepta. Za razliku od američkog, ANZIL ne govori o studentima već o informacijski pismenim osobama, implicirajući da je standard namijenjen i važan za sve građane koji žele participirati u cjeloživotnome učenju³⁸.

Unutar navedenoga standarda četiri su glavna modela opismenjavanja koji se provode u okviru kolegija: intrakurikularnog, interkurikularnog, ekstrakurikularnog ili samostojećeg tipa.

³⁷ Australški i novozelandski standard.

Australian and New Zealand Information Literacy Framework : principles, standards and practice. Second edition. // Editor Alan Bundy. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004. Dostupno na: http://www.utas.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf (08-01-2016)

³⁸ Banek-Zorica, Mihaela; Šipiranec, Sonja , Nav. dj., str. 74-75.

Slika 1. Modeli informacijske pismenosti s obzirom na stupanj integracije u kurikulum (prema Banek-Zorica, M.; Špiranec, S. 122.str.)

Za odabrani pilot projekt odlučili smo se za intrakurikularni ili ugniježđeni tip³⁹ koji se inače provodi kao integrirani dio akademskog kolegija. Provodi se u suradnji nastavnoga osoblja i knjižničara. U okviru interkurikularnog ili integriranoga kolegija informacijska pismenost nudi se kao dodatak (*add-on*) nekom kolegiju ili programu u vidu jednog ili više školskih sati. Obično ga organizira knjižničar na zahtjev nastavnog osoblja. Ekstrakurikularno ili paralelno informacijsko opismenjivanje provodi knjižničar, ali izvan nekog plana i programa. To znači da se studenti samoinicijativno i dobrovoljno javljaju za sudjelovanje u takvim programima. Ako je posrijedi samostojeći kolegij, informacijska pismenost je samostalni kurikularni kolegij u potpunosti posvećen informacijskoj pismenosti, kao dijelu ponude studentovog kurikuluma. Takvo što najčešće se realizira kao izborni predmet⁴⁰.

Navedeni tipovi informacijskoga opismenjavanja ne razlikuju se samo u načinu provođenja već i u očekivanim ishodima, tako da svaki od ponuđenih modela ima svoje prednosti i nedostatke. Rubinić⁴¹ navodi kako neki autori⁴² smatraju najboljim rješenjem

³⁹Isto. „*Incorporating information literacy across curricula, and in all programs and services, requires the collaborative efforts of educators, including teachers, staff developers, learning advisers/ facilitators, librarians, other information professionals, trainers, curriculum designers and administrators. Current practice in information literacy curriculum design incorporates a mix of generic, parallel, integrated and embedded components*“, str. 6.

⁴⁰ Dizdarević, Senada. *Informacijska pismenost – metakompetencija za cjeloživotno učenje*. Dostupno na: [https://www.google.hr/search?q=intrakurikularni+model+informacijske+pismenosti&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&ei=M-z8V-fiLI2T8Qep97-QCw\(11-9-2016\)](https://www.google.hr/search?q=intrakurikularni+model+informacijske+pismenosti&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&ei=M-z8V-fiLI2T8Qep97-QCw(11-9-2016))

⁴¹ Rubinić, Dora, *Informacijsko opismenjivanje studenata: potrebe i perspektive*. Dostupno na: [https://www.researchgate.net/publication/277142632_Informacijsko_opismenjivanje_studenata_potrebe_i_perspektive\(11-9-2016\)](https://www.researchgate.net/publication/277142632_Informacijsko_opismenjivanje_studenata_potrebe_i_perspektive(11-9-2016))

upravo integraciju programa informacijske pismenosti u kurikulum predmetnih kolegija (intrakurikularni tip), jer učenje u kontekstu pomaže studentima shvatiti važnost informacijske pismenosti. Drugi autori⁴³, navodi Rubinić, pak smatraju da postoje negativne strane integriranih kolegija - dugotrajnost programa ovisi o odnosu s predmetnim nastavnikom, te naglašavaju kako programi informacijskog opismenjavanja moraju biti samostalni kako bi bili dugotrajno vidljivi.

Konačno, o istoj temi, autorice Rubinić i Stričević⁴⁴ zaključuju da neovisno o modelu informacijskog opismenjavanja, knjižnična se obrazovna uloga mora formalizirati kroz profesionalizam na organizacijskoj i individualnoj razini.

2.3. Koncept informacijske pismenosti u Hrvatskoj

Informacijska pismenost potpomognuta informacijsko-komunikacijskim tehnologijama omogućuje razvoj vještina i znanja korisnicima neovisno o geografskoj lokaciji. U europskim se zemljama ističe njezina važnost u kontekstu obrazovanja. Dostupna literatura (ponajviše na engleskome jeziku) omogućuje diseminaciju podataka i znanja. Stoga nam je namjera, u ovom poglavlju rada, pokušati ukazati na koncept informacijske pismenosti u Republici Hrvatskoj, prisutnost pojma u strateškim dokumentima te na njezinu implementaciju u obrazovnom sustavu.

U svome članku iz 2003. godine, Sonja Špiranec⁴⁵, naša vodeća teoretičarka informacijske pismenosti zapitala se „*A gdje smo mi?*“.

⁴² Isto, fusnota br.5. : Eisenberg, Michael B.; Carrie McGuire; Kathleen L. Spitzer. Information literacy: essential skills for the information age. Westport, Conn.: Libraries Unlimited, 2004.; Hepworth, Mark. A study of undergraduate information literacy and skills : the inclusion of information literacy and skills in the undergraduate curriculum. // 65th IFLA Council and General Conference. Bangkok, Thailand, August 20 - August 28, 1999 [citirano: 2011-09-01]. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/107-124e.htm>; Špiranec, Sonja; Mihaela Banek Zorica. Nav. dj.

⁴³ Isto, fusnota br. 6: McGuinness, Claire. Exploring strategies for integrated information literacy : from „academic champions“ to institution-wide change. // Communications in information literacy 1, 1 (2007) [citirano: 2011-09-01]. Dostupno na: <http://www.comminfolit.org/index.php/cil/article/viewArticle/Spring2007AR3>

⁴⁴Rubinić, Dora, Stričević, Ivanka. *Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-Franzens Graz*, VBH 54, 4 (2011), 23-48., str. 26.

⁴⁵Špiranec, Sonja. *Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje*. CARNet – Časopis Edupoint, godište III, broj 17, str. 5-15.

Autorica je istaknula da dok Europa bilježi značajnije pomake, Hrvatska ne poduzima važnije korake u implementaciji informacijske pismenosti. Najrelevantniji strateški dokument kojega smo posjedovali tada bio je „Hrvatska u 21. st.“⁴⁶ u segmentu Odgoj i obrazovanje te Informacijska i komunikacijska tehnologija. Špiranec zaključuje da dokumenti nedvojbeno potiču informacijsku pismenost, na djelatnoj razini i obrazovnoj praksi ona nije ostavila traga. Autorica predlaže povezanost knjižničara s fakultetima, školama, računalnim centrima te partnerima poput CARNeta, što bi, smatra, bilo dobro i za knjižničarsku profesiju kojoj prijete marginalizacija zbog sve brže rastućeg učenja na daljinu.

Autorice Špiranec i Banek, Z. govore o zabudama vezanim o informacijskoj pismenosti, što nam daje naslutiti da se u pet godina nije uspjelo definirati problem egzaktno već da se i dalje javljaju nejasnoće. Štoviše, autorice ih nazivaju „mitološkim zabudama“ i navode ih 5, a mi ćemo ih parafrazirati:

1. IP jest informatička pismenost
2. IP jest intuitivni skup sposobnosti koji se razvija usputno
3. IP je suvišna zbog tehnologije koja se usavršava
4. IP jest obrazovanje korisnika knjižnica, nazvano pomodnim imenom
5. IP je važna isključivo u obrazovanju.

U članku iz 2011. godine, Dizdar⁴⁷ također govori o zabudama vezanim uz informacijsku pismenost u europskom kontekstu, gdje su knjižnice i djelatnike smatrani podređenima znanstvenicima, a oni su ti koji provode edukaciju, primjerice na sveučilištima. Navodi primjer knjižničarke Mary Anne Secker koja je vodila tečaj informacijske pismenosti u istraživačkoj organizaciji; polaznici su naziv *Informacijske pismenosti* smatrali uvredljivim i ističu da se osjećaju nepismenima.⁴⁸

Isti problem, nerazumijevanja i dvojne uloge knjižničara detektirale su u članku Rubinić i Stričević⁴⁹ gdje navode da nerazumijevanje obrazovne uloge sveučilišnih knjižnica

⁴⁶Hrvatska u 21. stoljeću. <http://www.hrvatska21.hr>,

(prema Špiranec, isto, fusnota 11.)

Danas stranica nije dostupna, o dokumentu smo pronašli sljedeće:

<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306017.html> (10-01-2016)

⁴⁷Dizdar, Senada. *Informacijska pismenost – metakompetencija za cjeloživotno učenje*. Nav. dj..

⁴⁸Citirano prema Dizdar, Senada, fusnota 5: Secker, MaryAnne, “A humanistic approach to information literacy training : the programme at the Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation (CSIRO)”, J. M. Rendel Laboratory, Rockhampton, <http://www.une.edu.au/sat/pdf/CSIROLiteracy.pdf> (23.12.2011.)

⁴⁹Rubinić, Dora, Stričević Ivanka. *Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-Franzens Graz*. Nav. dj., str. 27.

dolazi i od strane sveučilišne zajednice, jer knjižničari imaju administrativnu i obrazovnu ulogu koja doprinosi tomu da se knjižnica ne sagledava kao ravnopravan suradnik u obrazovnom postupku.

Miočić⁵⁰ raspravlja o Smjernicama, navodeći IFLA-ine pokušaje rješavanja sličnih zabluda kroz okrugle stolove, formiranje *Sekcije za informacijsku pismenost* te definiranja smjernica koje je izradio J. Lau.

Što se tiče situacije u Hrvatskoj, Miočić navodi da implementacija teče usporeno, iako su sve češća nastojanja knjižničara kroz predavanja, radionice, susrete u knjižnici. Jedan od rezultata tih pokušaja je prijevod Smjernica informacijske pismenosti na hrvatski jezik⁵¹. Dokument nije namijenjen samo knjižničarima, već poziva na suradnju nastavnike i profesore u obrazovnome procesu te rukovođeće osobe u ustanovama koje podržavaju programe cjeloživotnoga obrazovanja.

U uvodu Smjernicama informacijske pismenosti, Špiranec je ukazala na neujednačenost provođenja programa informacijske pismenosti u svijetu, ali i u Hrvatskoj. Što se tiče Hrvatske, Špiranec ističe probleme hrvatskoga knjižničarstva i njihovu nedovoljnu zastupljenost u nastavi kao i nepostojanje permanentnog obrazovanja korisnika. U hrvatskom slučaju, ako i vrlo često dosad, ističe se problem financija. Knjižničari u Hrvatskoj ne mogu očekivati izdvajanje novih sredstava već moraju djelovati u okvirima koji su im unaprijed zadani.

Ukoliko izuzmemo financijski dio i koncentriramo se na ono izvedivo u svakoj knjižnici, Smjernice informacijske pismenosti nude mogućnost implementiranja informacijske pismenosti kroz samostalne ili izvannastavne kolegije. Preporuča se provođenje od osnovne škole te organiziranje kolegija za nastavnike – partnere koje treba pridobiti i ukazati im o važnosti informacijske pismenosti za obrazovni proces.

⁵⁰Miočić, Petra. *Prikaz*. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija / Jesús Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. 69 str. ; 24cm. (Povremena izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva. Novi niz; knj. 25). ISBN 978-953-6001-73-6, VBH, 55, 2 (2012), str. 71-78.

⁵¹Lau, Jesús. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Budući da je Hrvatska danas ponovno orijentirana na događanja u regiji, ne možemo a ne spomenuti hvalevrijednu inicijativu Europske unije koja financira konferenciju u susjednoj Bosni i Hercegovini, *Juni na Uni*.⁵²

Konferencija je inspirirana projektom Europske unije Tempus koju je proveo Limerick Institute of Technology, pod nazivom *Razvoj informacijske pismenosti za cjeloživotno učenje i znanje ekonomije u zemljama zapadnog Balkana (Developing Information Literacy for Lifelong Learning and Knowledge economy in Western Balkan)*. Danas ta konferencija privlači ne samo predstavnike zapadnog Balkana i njihove susjede, već i sudionike iz čitavog svijeta.

Cilj projekta je osuvremeniti i poboljšati knjižnice na zapadnom Balkanu, dovesti do interakcije i unaprjeđenja u skladu s današnjim informacijskim društvom. Suvremene i djelotvorne knjižnice neophodne su, smatraju organizatori, kako bi učenici i građani mogli izgraditi prenosive vještine te kako bi bili spremni za zapošljavanje.⁵³

Suradnju s hrvatskim sveučilištima i knjižnicama moguće je ostvariti putem mnogih EU programa dostupnih hrvatskim sveučilištima i institucijama – kao npr. ERASMUS+ program za jačanje kapaciteta na području visokog obrazovanja.

U svemu navedenome uočava se da knjižnica ima vodeću ulogu i značaj pa je nužno nastojati ukazati na ulogu (školske) knjižnice u implementaciji informacijske pismenosti.

⁵²*Western Balkan Information Literacy Conference Information & media literacy for lifelong learning: digital citizenship for a digital age 17-20 June 2015*

Dostupno na: <http://www.wbiloc2015.kbbi.ba/> (20-01-2016)

Vidi više: Udina, Korina. The European Union TEMPUS programme. Developing Information Literacy for lifelong learning and Knowledge economy in Western Balkan countries 10 questions for Padraig Kirby and Jerald Cavanagh, U časopisu KDR-a: Knjižničar/ka.

Dostupno na: <http://kdr.hr/2015/12/30/objavljen-6-broj-2015-casopisa-kdr-a-knjiznicar-knjiznicarka/>

⁵³Što se tiče suradnje s Hrvatskom ona je izvjesna i već postoje mnogi kontakti koji su rezultat rada na projektu Tempus i znanstvenim i organizacijskim odborima na raznim međunarodnim konferencijama. Kao primjer navodi se EU projekt za razvoj mobilnih knjižnica na graničnim područjima kantona Una-Sana i Karlovačke županije koji uključuje Kantonalnu i univerzitetsku biblioteku Bihać, a temelji se na uspješnom provođenju EU projekta za međugrađni suradnju između BiH i Hrvatske. Projekt provode partneri iz BiH – Kantonalna i univerzitetska knjižnica Bihać, i Hrvatske – Gradska knjižnica Karlovac.

Navodi se da je Tempus projekt već proširen na Hrvatsku obzirom na prisutnost hrvatskih sveučilišnih i knjižničnih delegata na WBIL konferenciji, a očekuje se da njihova uključenost bude veća svake godine.

3. OBRAZOVNA ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE U PROMICANJU INFORMACIJSKE PISMENOSTI

Raspravljajući o *Knjižnicama i društvu*, J. Stipanov⁵⁴ navodi da su knjižnice proizvod društva, njihovo kolektivno pamćenje te promjene u društvu utječu na knjižnice i njihovo djelovanje. Promjene koje su potaknute uvođenjem novih tehnologija, promijenile su tradicionalnu ulogu knjižnica te one nisu više samo fizičko već virtualno središte zajednice korisnika.⁵⁵ Stipanov naziva knjižnicu komunikacijskom agencijom koja s novom informacijskom tehnologijom, novim komunikacijskim mogućnostima, mora osiguravati pristup zabilježenom znanju.⁵⁶

Školska je knjižnica specifična radi ciljne skupine korisnika. Knjižnica u srednjoj školi prvenstveno je namijenjena korisnicima koji se i u zakonskim dokumentima definiraju *mladim ljudima*⁵⁷ - osobe od 14 do 29 godina. *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*⁵⁸ definiraju mlade „na razmeđu djetinjstva i odrasle dobi“. Prema Smjernicama, zadaća knjižničara je poticati cjeloživotno učenje, motivirati na čitanje, promicati vještine informacijske pismenosti.

Osim specifičnosti korisnika, specifikum je školske knjižnice i kolizija između dva sustava – knjižničarskog i odgojno – obrazovnoga. Njezina je uloga i odgovornost definirana zakonskim smjernicama.⁵⁹

Vezano uz razvijanje vještina informacijske pismenosti, autorice Kovačević i Lovrinčević,⁶⁰ navode da školska knjižnica može promovirati nove pristupe odgoju i obrazovanju te nuditi nove oblike učenja, što je i nama cilj, pilot projektom. Uloga knjižničara u poučavanju informacijske pismenosti je ključna. Iako informatički urođenici, učenici su informatički pismeni i familijarizirani s tehnologijom, no često nemaju vještine ni znanja pronaći relevantnu informaciju koja će odgovarati njihovome stupnju kognitivnog razvoja kao ni sposobnost kritičkog promišljanja o pronađenim informacijama.

⁵⁴Stipanov, Josip. Knjižnice i društvo. Školska knjiga, Zagreb, 2010., 249. str.

⁵⁵Stropnik, Alka. Knjižnica za nove generacije. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2013. str. 24.

⁵⁶Stipanov, Josip. Knjižnice i društvo. Nav. dj., str. 251.

⁵⁷Citirano prema Stropnik, Alka. Komunikacijska strategija za informiranje hrvatske javnosti o Europskoj uniji i pripremama za članstvo. 2003. http://www.mvpei.hr/ei/download/2003/09/16/Komunikacijska_strategija1pdf

⁵⁸Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009.

⁵⁹Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008. god.

Godišnji plan i program Školske knjižnice, Nav. dj..

⁶⁰Kovačević, Dinka, Lovrinčević, Jasmina. Školski knjižničar. Zavod za informacijske studije, Zagreb, 2012., str. 35.- 47.

Osnovna edukacija korisnika pretpostavlja sljedeće aktivnosti:

1. Početna znanja o školskoj knjižnici
2. Opis opreme i način korištenja
3. Učenje lociranja i korištenja informacija
4. Oblikovanje informacija u novo znanje.

U praksi knjižnice, prema Godišnjem planu i programu za školsku knjižnicu Građevinske tehničke škole Rijeka⁶¹, knjižničarka održava uvodne sate u školskoj knjižnici gdje učenike prvih razreda učlani u školsku knjižnicu, pruži im potrebne informacije o građi koju knjižnica posjeduje, gdje je locirana i kako ju pretražiti. Učenici se upoznaju s pravilima posudbe te očuvanja građe. U anketnom upitniku propituje se čitateljski interes učenika te njihova očekivanja spram knjižnice. Sati u školskoj knjižnici ostvareni su u suradnji s nastavnicima hrvatskoga jezika kojima je sat u školskoj knjižnici dio Plana i programa za Hrvatski jezik.

U starijim razredima (2-4), ponovno u suradnji s predmetnim nastavnicima, knjižničarka je ponudila edukaciju vezanu uz literaturu koju posjeduje knjižnica, a pogodna je za pisanje školskih zadaća, seminara te pripreme prezentacija. Učenike tada upozna s *online* katalozima Gradske i Sveučilišne knjižnice Rijeka te bazom podataka Hrčak.

Sve djelatnosti i sva događanja u školskoj knjižnici oblici su učenja. Knjižnica sudjeluje u obilježavanju važnih datuma Škole, nudeći svoj prostor, resurse kao i činjenicu da je čuvarica prošlosti, kroz građu, dokumentaciju i izvore.

I za takav oblik rada potrebna je suradnja unutar škole, s ravnateljem i nastavničkim vijećem kako bi se poticali procesi školske kulture.

Primjerice, u Građevinskoj tehničkoj školi Rijeka, knjižničarka je 2015. godine bila jedna od organizatora 70. godišnjice škole gdje je aktivno sudjelovala u radu Godišnjaka škole, publikacije kojoj je bila glavna urednica. Sudjelovala je u prezentaciji Škole u medijima. Školska je Čitaonica poslužila kao mjesto održavanja izložbe Raritetne građe koju je Škola prikupila tijekom svoga rada⁶².

Osim unutar škole, školska se knjižnica mora otvoriti i prema van jer se tako podiže vidljivost i knjižnice i škole. Suradnja s Agencijom za odgoj i obrazovanje omogućuje kvalitetno organiziranje stručnog usavršavanja školskih knjižničara i praćenje njihova rada.

U suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, školska je knjižničarka održala predavanje na stručnom skupu za nastavnike - pripravnike na državnoj razini, upoznajući ih s

⁶¹U Prilozima rada vidi Godišnji plan i program Knjižnice Građevinske tehničke škole Rijeka

⁶²Građevinska tehnička škola Rijeka, mrežne stranice: <http://www.ss-gradjevinska-tehnicka-ri.skole.hr/> (8-7-2016)

načinom pisanja eseja na Državnome ispitu, što je također jedan od oblika opismenjavanja korisnika, a ta suradnja se pokazala uspješnom pa će biti nastavljena.

Poželjna je suradnja s udrugama i Knjižničarskim društvom. Knjižničarka je ostvarila uspješnu suradnju s Knjižničarskim društvom Rijeka, u vidu aktiviranja u Uredništvu stručnog časopisa Knjižničar/ka i dogovorenim predavanjem.

Kontinuiranom suradnjom unutar i izvan škole knjižničar se povezuje s drugim knjižničarima što je iznimno važno za djelatnike koji rade u okruženjima gdje knjižničarstvo nije primarna djelatnost. Razmjena iskustva omogućuje knjižničaru usvajanje novih znanja koja mu pomažu u kvalitetnijem obavljanju svojih zadataka.

No, da bi se programi mogli provoditi sustavno i na formalnoj osnovi, a ne samo sporadično, na elanu i entuzijazmu pojedinaca, preduvjet je formalna uključenost u strateške dokumente vezane za školstvo.

3.1. Zastupljenost informacijske pismenosti u dokumentima vezanim za srednjoškolsko obrazovanje

Kako bi se provodili programi informacijskog opismenjavanja, preporuka je brojnih autora da moraju biti formalno zastupljeni u dokumentima vezanim za (srednjoškolsko) obrazovanje. Stoga nam je bilo važno istražiti zastupljenost informacijske pismenosti u zakonodavnim dokumentima srednjoškolskog obrazovanja:

1. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi⁶³
2. Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja⁶⁴
3. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.⁶⁵

Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, uređuje se djelatnost obrazovanja u javnim ustanovama. Djelatnost srednjeg obrazovanja u srednjim školama, što je

⁶³Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Narodne novine, br. 94/13. Dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> (24-01-2016)

⁶⁴Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. Dostupno na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/upravna_tijela/EO za tal nac zaj/Instrumenti zastite ljudskih prava/III.Naciona lno-unutarnje_zakonodavstvoRH/1.Ustav.zakoni/III-1.46.Drzavni_pedagoski_standard_srednjoskolskog_sustava_odgoja_i_obrazovanja.pdf (24-01-2016)

⁶⁵Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685> (24-01-2016)

interes ovoga rada, obuhvaća opće obrazovanje i različite vrste i oblike obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja koji se ostvaruju u skladu s odredbama Zakona.

Među Ciljevima i načelima obrazovanja (članak 4.), navodi se da je jedan od ciljeva obrazovanja osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno – kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, **suvremenih informacijsko – komunikacijskih tehnologija** (istaknula M. C.) i znanstvenih znanja i dostignuća. Nadalje, kao cilj se navodi osposobljavanje učenika za cjeloživotno obrazovanje (točka 5.).

Članak 26.⁶⁶ navodi da se odgoj i obrazovanje u školi ostvaruje na temelju nacionalnog kurikulumu, nastavnih planova i programa i školskog kurikulumu, stoga smo za potrebe naše teme bili obavezni analizirati sve dokumente.

U poglavlju Organizacija rada škole, u članku 55.⁶⁷ odredbe su koje se odnose na školsku knjižnicu. Članak je skroman i obuhvaća tri točke, od kojih se prvoj konstatira da škola ima školsku knjižnicu. Druga točka navodi djelatnost knjižnice kao sastavnog dijela obrazovnog procesa te 3. točkom, propisuje da knjižnica mora udovoljavati propisanim standardima. Među stručnim suradnicima u školi navodi se knjižničar (članak 100.⁶⁸, točka 4.), a člankom 101.⁶⁹, točkom 6. navodi se da stručni suradnici obavljaju neposredan odgojno – obrazovni rad s učenicima te stručno – razvojne i koordinacijske poslove. Čime je osigurana zakonska regulativa za planirano izvođenje projekta u koordinaciji (suradnji) i direktnom odgojno – obrazovnom radu.

Dokument koji se uže vezuje uz srednjoškolsko obrazovanje Državni je pedagoški standard⁷⁰ srednjoškolskoga sustava odgoja i obrazovanja. Standardom se uređuju jedinstveni uvjeti za kvalitetan odgojno – obrazovni rad i uspješno ostvarivanje ciljeva i zadataka u srednjoškolskim ustanovama.

⁶⁶Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Narodne novine br. 94/13

⁶⁷Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Narodne novine br. 152/14

⁶⁸Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Narodne novine br. 152/14

⁶⁹Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Narodne novine br. 152/14

⁷⁰Državni pedagoški standard. Narodne novine br. 63./2008. i br. 90./2010.

Dostupno na:

https://www.istraistria.hr/fileadmin/dokumenti/upravna_tijela/UO_za_tal_nac_zaj/Instrumenti_zastite_ljudskih_prava/III.Nacionalno-unutarnje_zakonodavstvoRH/1.Ustav_zakoni/III-1.46.Drzavni_pedagoski_standard_srednjoskolskog_sustava_odgoja_i_obrazovanja.pdf

Članak 11. Standarda⁷¹ posvećen je stručnim suradnicima, no osim spomena knjižničara kao stručnog suradnika te odnosa broja učenika i stručnih suradnika, nema ništa drugo navedeno.

Školska knjižnica navedi se kao društvena prostorija škole u članku 21., a izostavljena je iz popisa prostor(ij)a u kojima se izvodi nastava!

Članak 29.⁷² posvećen je Školskoj knjižnici koju se definira sastavnim dijelom odgojno- obrazovnoga sustava koja je uključena u nastavne i slobodne aktivnosti. Prostor knjižnice treba biti na raspolaganju učenicima, nastavnom osoblju i drugim korisnicima te treba biti prilagodljiv promjenama u obrazovnom programu i novim tehnologijama. Ostatak članka odnosi se na veličinu knjižnice i fizički prostor za korisnike i knjižničara.

Možemo primijetiti nedosljednost dokumenta koji knjižnicu smješta u društvenu prostoriju, uz učenički klub i višenamjensku prostoriju, no ujedno je i dio obrazovnoga procesa koji treba slijediti promjenu tehnologija i planova i programa.

Preostao nam je još NOK (*Nacionalni okvirni kurikulum*) u kojem ćemo, prema definiciji dokumenta, pretraživati ulogu i funkciju knjižničara i školske knjižnice.

U *Nacionalnomu okvirnomu kurikulumu* definirane su temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti, zatim ciljevi odgoja i obrazovanja, načela i ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikuluma. Određena su očekivana učenička postignuća za odgojno-obrazovna područja po ciklusima. Naznačena je predmetna struktura svakog odgojno-obrazovnog područja. *Nacionalni okvirni kurikulum* čini polazište za izradbu nastavnih planova, odnosno

⁷¹„Stručni suradnici u srednjoj školi jesu: pedagog, psiholog, knjižničar i stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila.“, isto.

⁷²(1) Školska knjižnica sastavni je dio odgojno-obrazovnog sustava i izravno je uključena u nastavne i slobodne aktivnosti. Na raspolaganju je učenicima, nastavnom osoblju i drugim korisnicima. Prostor knjižnice treba biti prilagodljiv promjenama u obrazovnom programu i novim tehnologijama. (2) Veličina prostora knjižnice ovisi o broju učenika odnosno broju razrednih odjela. Prilikom dimenzioniranja treba računati da će u čitaonici istodobno boraviti 5% učenika škole, a radni prostor po jednome korisniku iznosi 2 m². Knjižnica ne može biti manja od 60 m². (3) Knjižnica se sastoji od prostora za rad knjižničara (rad s korisnicima i obrada građe 15 m²), prostora za smještaj knjižnične građe u slobodnome pristupu (5,5 m² na 1000 knjiga, računajući 15 knjiga po korisniku), računalnih mjesta za individualni rad korisnika (3 – 5 mjesta = 15 m²), čitaonički prostor za individualni i skupni rad, izložbeni prostor i spremište za knjižničnu građu. U sklopu knjižnice, u školi optimalne veličine, multimedijaska se učionica dimenzionira za 20 korisnika x 3 m = 60 m². U sklopu knjižnice nalazi se i kabinet knjižničara (15 m²), Isto.

definiranje optimalnoga opterećenja učenika, te izradbu predmetnih kurikuluma temeljenih na razrađenim postignućima odgojno-obrazovnih područja.⁷³

Na samom početku Dokumenta navodi se da je važno raditi na usvajanju kompetencija koje su potrebne u novom, globalnom okruženju i među navedenima izdvajamo digitalne kompetencije *„odnosi se na osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad u osobnomu i društvenomu životu te u komunikaciji. Njezini su ključni elementi osnovne informacijsko-komunikacijske vještine i sposobnosti: upotreba računala za pronalaženje, procjenu, pohranjivanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija te razvijanje suradničkih mreža putem Interneta“*.

U skladu s time, prilažu se i odgojno-obrazovni ciljevi, među kojima izdvajamo *„osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i strukovnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivu društveno-kulturnomu kontekstu prema zahtjevima tržišnoga gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija, znanstvenih spoznaja i dostignuća“*.

Međupredmetne teme u NOK-u uključuju Uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije koja mora biti racionalna i učinkovita, a učenici će *„razviti kritičan i misaon stav o pitanjima vezanima za valjanost i pouzdanost dostupnih informacija te o pravnim i etičkim načelima interaktivnoga korištenja tehnologijama informacijskoga društva“*.

Možemo zaključiti da u relevantnim dokumentima postoji predispozicija za izvođenje nastave koja će uključiti usvajanje vještina IKT-a, ali knjižnica nije prepoznata kao mjesto izvođenja (jer pripada društvenim prostorijama škole), dok knjižničar/ka kao obrazovani/a informacijski/a stručnjak/kinja nije predstavljen/a kao osoba koja bi mogla izvoditi takve programe, iako je, kako smo dokazali, teorijska osnova informacijske pismenosti vezana uz knjižnice i informacijske znanosti.

⁷³Dostupno na : [http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685\(28-01-2016\)](http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685(28-01-2016)).

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. Općenito o problemu

Interesno područje, aktualne je problematike, što smo dokazali u prvom dijelu rada, pregledom dostupne literature. Također, uvidom u strateške dokumente vezane uz obrazovanje, s naglaskom na srednjoškolsko obrazovanje, uvidjeli smo da je poučavanje informacijske pismenosti prepoznato kao potreba, da se očekuje njegova interpolacija u nastavne kurikule, planove i programe te da se navode vještine koje učenici usvajaju učenjem i korištenjem znanja iz područja Informacijske pismenosti, ali ne navode se načini njihove primjene u školama.

Dosadašnjim radom u školskoj knjižnici Građevinske tehničke škole Rijeka, knjižničarka je u odgojno–obrazovnom procesu s učenicima od prvog do četvrtoga razreda uočila neznanje i neprepoznavanje terminologije, nedovoljno razvijenih vještina definiranja upita, nepercipiranja pitanja autorskog prava te su radovi često plagijati kao i metoda dolaska do relevantne informacije. Učenicima srednje škole, relevantne su informacije one za potrebe pisanja školskih referata, seminara i završnih radova. Također, veliki problem je nesustavno i sporadično održavanje programa informacijske pismenosti.

Uočena je potreba za edukacijom koja bi se mogla uklopiti u bilo koji nastavni predmet. Odabir upravo učenika završnoga razreda motiviran je i činjenicom da 90 % učenika Građevinske tehničke škole prijavljuje ispite Državne mature i aplicira na neko od sveučilišta u Republici Hrvatskoj i Sloveniji. Edukacija pretraživanja i pronalaženja relevantnih informacija bit će korisna učenicima i kada postanu studenti, u pripremi seminarskih radova, zadaća i završnih ispita. Uz pretraživanje, učenike se educira jednim od načina citiranja bibliografskih izvora.

Stoga je knjižica pokrenula pilot projekt koji je obuhvatio kreiranje i provedbu programa informacijskog opismenjavanja s ciljem educiranja i usvajanja strategije pretraživanja weba te razvijanja potrebnih vještina za cjeloživotno obrazovanje. U izradi programa kao teorijska podloga korišten je teorijski **model Big 6**. Model je to kojim se „učenici osposobljuju za rješavanje problema i zadataka te za donošenje odluka“⁷⁴ i jer je važan i interesantan za naše istraživanje koje ćemo u ovom poglavlju ukratko opisati.

⁷⁴Banek-Zorica, Mihaela; Šipiranec, Sonja, Nav. dj., str. 56.

Pilot projekt je temeljen na suradnji između predmetnog nastavnika i knjižničara, a na osnovi intrakurikularnog tipa informacijskog opismenjavanja.

Kreiranje sadržaja i tehnika koje smo željeli primijeniti u programu informacijskog opismenjavanja u okviru našega pilot projekta osmislili smo na način da započnemo s promatranjem nastavnoga sata predavačice predmeta Povijest likovne umjetnosti kako bismo potvrdili/pobili pretpostavku da se uvodni, teorijski sati održavaju na sličan način, angažmanom predavača i pasivnim promatranjem slušača. Na satu Povijesti likovne umjetnosti prisustvovali smo 3. veljače 2016. godine, od 8:50 do 9:35.

Nastava predmeta Povijest likovne umjetnosti odvijala se u kabinetu broj 20 Građevinske tehničke škole Rijeka, na drugome katu zgrade. Kabinet je prepoznatljiv, izdvaja se od ostalih učionica u školi jer obiluje učeničkim uradcima – oslikanim zidovima, visećim mobilima, proizvodima s radionice glinom (šalice, tanjuri, maske).

Na nastavi je bilo nazočno 20 učenika (razred broji 27 učenika). Predavačica je upisala nastavni sat dok su redari pripremili računalno i projektor kako bi se mogla početi odvijati nastava.

Predavačica je postavila učenicima nekoliko uvodnih pitanja, čime ih je prisjetila na prethodno gradivo (umjetnost moderne i postmoderne). Četiri učenice su sudjelovale u razgovoru s predavačicom, dopunjujući njezina pitanja odgovorima, prema sjećanju ili potpomažući se bilješkama iz bilježnice.

Predavačica je zadavala zadatak koji je uključio i ostatak razreda, budući da se morao dopuniti asocijativni niz koji se tiče karakteristika umjetnosti moderne i postmoderne.

Nakon objavljivanja rezultata (predavačica nasumce prozivala učenike), otvarala PPT prezentaciju na kojoj je naslov nove cjeline Simultanost suvremene umjetnosti. Ciljevi navedene cjeline izrečeni su Nastavnim planom i programom (u Prilozima). Nakon provedenog sata učenici će moći istražiti pravce koji negiraju klasičan oblik likovnog izražavanja i vizualni doživljaj ostvaruju netradicionalnim postupcima kao rezultat ideje. Učenik će moći utvrditi na poznatim likovnim djelima karakteristike stilskih razdoblja i pravaca te njihovu povijesnu i društvenu uvjetovanost.

Sljedećih 25 minuta predavačica je iznosila pravce, autore i škole koji se javljaju u navedenom periodu (ekspresionizam, lirska apstrakcija, op art, kinetička umjetnost, novi

realizam i pop art). Učenici su bilježili njezina predavanja. Predavačica ih upućuje na literaturu koja prati njezina izlaganja (udžbenik za 4. razred, autor R. Ivančić).

Autoričina prezentacija obilovala je slikovnim predlošcima na koje su učenici imali različite reakcije – od divljenja, smijeha ili čuđenja. Zajednički su komentirali predloške i povezivali ih s prethodnim razdobljima u umjetnosti, suprotstavljajući ih ili uspoređujući.

Predavačica je u izlaganju izmjenjivala strategije poučavanja: izravno poučavanje, heurističko poučavanje, problemsko poučavanje. Budući da se radilo o uvodnome satu, prevladavao je frontalni oblik nastave sa strategijom izravnoga poučavanja.

Učenici su djelomično aktivno pratili nastavu. Većina ih je prepisivala bilješke s prezentacije koja je služila predavačici kao pomagalo umjesto ploče i krede. Predavačica ih je upozoravala na mehaničko prepisivanje od kojeg neće biti velike koristi i podsjećala ih na dogovor o samostalnom vođenju bilješki.

Predavačica je upozoravala učenike na nedozvoljene aktivnosti i oduzimala bilježnice i mobitele što je izazivalo reakciju negodovanja i raspravu s predavačicom („nisam ja, profesorice ništa ..“; „molim Vas odgovaram sljedeći sat“).

Prekidi su utjecali na tijek nastave, ali oni su neizostavni dio svakog nastavnoga sata i vrlo često su razlogom da se ne stigne do kraja obraditi željena nastavna jedinica.

Učenici su, na kraju sata, dobili zadaću odabrati jedan od spomenutih pravaca i donijeti jedan likovni predložak na sljedeći sat.

Sljedeća etapa našeg pilot istraživanja uključivala je upoznavanje učenika s informacijskom pismenosti, odnosno provedbom programa informacijskog opismenjavanja, koji je obuhvatio predavanje unutar kojeg smo upoznali učenike s osnovnim pojmovima: informacijske pismenosti, pretraživanja, odabranih izvora, s pojmom autorskog prava i načinom citiranja izvora na webu. Nakon prezentacije učenici su podijeljeni u grupe (četiri grupe) te je svaka grupa dobila zadatke koje smo osmislili u suradnji s nastavnicom predmeta Povijest likovne umjetnosti. Zadatci su sadržavali elemente gradiva koje su učenici već usvojili (ponavljanje i proširivanje znanja) kao i pojmove vezane uz novo nastavno gradivo. Na odabranim tražilicama (*Google*, *Google Scholar*, *Hrčak*, *online* katalozi Gradske knjižnice Rijeka te Sveučilišne knjižnice) učenici su morali pronaći zadane pojmove i citirati tekst iz kojeg su preuzeli objašnjenje.

Nakon provedenih predradnji našem istraživanju uočili smo probleme vezane uz izostanak informacijskoga opismenjavanja koji su nas potaknuli da ih dublje istražimo, a o čemu svjedoče naredna poglavlja rada.

4.1.1. Uvod u istraživanje

Problematiku koju smo uočili pri provođenju programa informacijskog opismenjavanja u okviru našega pilot projekta učenika u srednjoj školi i naznačili prethodnim poglavljem, osim što je bilo potrebno utemeljiti na postojećoj teorijskoj literaturi, htjeli smo provjeriti i istraživanjem.

Istraživački problemi koje smo ranije naveli, poput nesnalaženja u ponuđenoj literaturi, nemogućnosti pronalaženja relevantne informacije, nedostatka metoda i vještina kao i nedostatka sustavnih programa koji educiraju korisnike informacijskoj pismenosti, motivirali su nas da se konkretnije pozabavimo ovom problematikom koja je vrlo živa u akademskim krugovima.

Istraživanjem unutar ovog diplomskog rada htjelo se utvrditi postoji li realna potreba među korisnicima (učenicima) za sustavnim provođenjem programa informacijskog opismenjavanja koji su uključeni u ishode učenja pojedinog predmeta, a nastalim u suradnji s nastavnim osobljem škole kao i odgovoriti na potrebe koje su se nametnule u edukaciji korištenjem tehnologije jer smo u isto vrijeme svjedoci paradoksa – „šume informacija“, a bez „putokaza“ kojim bi se korisnik pokušao snaći pri potrazi za informacijom.

4.2. Svrha i cilj istraživanja

Svrha istraživanja može se jezgrovito prikazati kroz težnju za spoznajom postoji li realna potreba među srednjoškolskom populacijom za sustavnim uvođenjem programa informacijskog opismenjavanja te na koji način se knjižnica kao informacijsko središte te knjižničar/ka kao stručni suradnik, informacijski stručnjak može ponuditi suradnju s predmetnim nastavnicima.

Cilj je postavljanje projekta sustavne edukacije informacijske pismenosti u srednjoj školi, koji je za svrhe ovoga rada postavljen kao pilot projekt.

Provedeno pilot istraživanje imalo je za cilj edukaciju korisnika, ali i nastojanje da se knjižnica približi svojim korisnicima, da uoči njihove potrebe tako što će ponuditi uslugu prema naslućenju potrebi. Kako bi knjižnica, ali i obrazovne ustanove (obrazovna vertikala koju nastavljaju naši korisnici su sveučilišta) imale educirane korisnike krajnji cilj nam je uvesti informacijsku pismenost kao dio sustavne edukacije. Stoga smo u kreiranju i provedbi programa informacijskog opismenjavanja u okviru našeg pilot istraživanja primijenili intrakurikularni tip informacijskog opismenjavanja jer smo mišljenja da je takav tip najprikladniji u predmetnoj nastavi, u sekundarnom obrazovanju. Kako bismo dobili što realniju sliku o potrebnom sadržaju i tehnikama provođenja takvog programa informacijskog opismenjavanja, u njegovu planiranju i kreiranju primijenili smo metodu promatranja u okviru nastavnoga sata u prirodnome okruženju. Nakon oblikovanog i provedenoga programa informacijskog opismenjavanja proveli smo anketu među učenicima koji su sudjelovali u njemu.

Promatranje u prirodnoj sredini omogućilo je uvid u način održavanja nastave predmeta Povijest likovne umjetnosti. Prisustvovali smo nastavnome satu koji je održan 3. veljače 2016. godine, u srijedu, 2. sat (od 8:50 – 9:35). Nastavnica, predavačica predmeta Povijest likovne umjetnosti najavila je učenicima da će na satu biti knjižničarka kako bi promatrala nastavnu jedinicu u svrhu zajedničkoga projekta koji će se odvijati u školi. Učenici nisu unaprijed obaviješteni da će sudjelovati u pilot projektu koji će se evaluirati kako ne bismo utjecali na njihove stavove i dojmove.

4.3.1. Metode u istraživanju

Metodologija istraživanja u diplomskom radu stoga je obuhvatila dva dijela istraživanja koja su obuhvatila dvije kvalitativne metode.⁷⁵ Prvi dio obuhvatio je metodu promatranja u prirodnoj sredini⁷⁶, a drugi dio istraživanja obuhvatio metodu ankete⁷⁷

⁷⁵ "Kvalitativna metodologija je po svojoj logici i prirodi otvorena i svrha joj je dublji uvid i razumijevanje istraženog problema. Zaključci kvalitativnih istraživanja izvode se na osnovi analize kategorija, koja se temelji na logici istraživača." Ana Tkalac Verčić, Dubravka Sinčić Ćorić, Nina Pološki Vokić (2010.) . Priručnik za metodologiju istraživačkog rada - kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. M. E. P., Zagreb, str. 18.

⁷⁶ Promatranje (opažanje) je neposredno uočavanje stvarnosti. Ono pruža bogato primarno iskustvo i daje cjelovit doživljaj stvarnosti stoga ima veliku heurističku vrijednost. ... Ono služi usvajanju novih spoznaja, dio je cjelovitog procesa istraživanja, usmjereno je određenom objektu, njegovi se rezultati bilježe, analiziraju kvantitativno ili kvalitativno ...". Ana Tkalac Verčić, Dubravka Sinčić Ćorić, Nina Pološki Vokić (2010.) . Priručnik za metodologiju istraživačkog rada - kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. M. E. P., Zagreb, str. 98.

(evaluacijski listić) tipa „podijeli pa skupi“ kojim se ispitala spomenuta problematika i utvrdila potreba za sustavnim uvođenjem programa informacijskog opismenjavanja nastalim u suradnji s nastavnicom predmetne nastave.

Za navedene metode odlučili smo se iz niza objektivnih razloga.

4.2.1.1. Metoda promatranja u prirodnoj sredini

Metodu promatranja odabrali smo jer je to metoda koja pruža bogato primarno iskustvo i cjelovit doživljaj stvarnosti. Provodi se u stvarnoj prirodnoj ili umjetno stvorenoj situaciji⁷⁸. Za potrebe ovoga rada, metoda promatranja izvedena je u stvarnoj, prirodnoj okolini – učionici za izvođenje nastave odabranog predmeta.

Promatrač bilježi sva opažanja koja smatra relevantnima za istraživanje koje provodi, a promatranje može biti strukturirano ili nestrukturirano.⁷⁹ Promatranje, za potrebe našeg istraživanja djelomično je bez unaprijed zadane strukture. Unaprijed smo se odlučili za promatranje tijekom nastavnoga sata, metodu/e poučavanja i ne/ostvarenu komunikaciju. Odabrali smo teorijski sat, obrade novoga gradiva kako bismo ovaj projekt mogli primijeniti i u suradnji s drugim nastavnicima (Hrvatski jezik, Engleski jezik, Njemački jezik, ...). Promatračica je bila potpuno isključena iz situacije koju promatra, a njezina uloga je bila prikrivena (učenici nisu znali da su odabrani za sudjelovanje u diplomskom istraživanju, već im je rečeno da se priprema pilot projekt na razini škole).

S obzirom na vremensku dimenziju, promatranje je bilo jednokratno i bez primjene tehničkih pomagala. Provedeno promatranje omogućilo je postavljanje elemenata za sljedeću etapu.

4.3.1.2. Metoda ankete

Anketno ispitivanje najčešća je korištena tehnika prikupljanja podataka u društvenim znanostima. Anketa je prikupljanje podataka ispitivanjem uz primjenu posebnog formulara –

⁷⁷Anketa se tumači dvojako: u širem smislu riječi opisuje se kao metoda ispitivanja (prikupljanje podataka uz pomoć postavljanja pitanja) dok se u užem smislu tumači kao pismeno prikupljanje podataka uz pomoć upitnika. U ovoj se diplomskoj radnji pojam ankete odnosi na uže tumačenje riječi. Ana Tkalac Verčić, Dubravka Sinčić Ćorić, Nina Pološki Vokić (2010.). Priručnik za metodologiju istraživačkog rada - kako osmisлити, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. M. E. P., Zagreb, str. 103.

⁷⁸Isto, str. 98.

⁷⁹Isto, str. 99-100.

anketnog upitnika⁸⁰. Upitnik predstavlja određenu listu pitanja, unaprijed pripremljenu, koju postavljamo ispitanicima. Ispitanici odgovaraju na isti set pitanja, složenih određenim redoslijedom.

Ispitanici su učenici četvrtoga D razreda, smjer Dizajner unutrašnje arhitekture koji broji 27 učenika.

Postupak anketiranja proveden je 13. travnja 2016. godine na satu Povijest likovne umjetnosti u Građevinskoj tehničkoj školi Rijeka.

Anketa koju smo proveli podijeljena je u dva osnovna dijela. Prvi dio ankete podijeljen je na 3 cjeline, koji prate tri dijela radionice: pretraživanje (pitanja od 1 do 4), citiranje (pitanja od 4 do 6), prezentaciju (pitanja od 6 do 8).

Drugi dio ankete propituje zadovoljstvo učenika radionicom i usvojenim znanjem i vještinama. Za ocjenu zadovoljstva korištena je Likertova ljestvica zadovoljstva na kojoj su dane dvije negativne i dvije pozitivne vrijednosti te jedna neutralan vrijednost.

Kvantitativna (statistička) obrada podataka koristit će se u svrhu analize dobivenih podataka kako bismo, interpretirajući ih, donijeli zaključke o koristi, usvojenom znanju i zadovoljstvu ispitanika projektom Informacijske pismenosti u školi. Kvantitativna metoda opisuje činjenice, ali neće objasniti uzroke. Navedena metoda je zanimljiva za naš rad jer ćemo dobivene rezultate moći dovesti u vezu s postavljenim ciljevima i hipotezama te uvidjeti hoćemo li ih odbaciti ili potvrditi.

Budući da smo pretpostavili, temeljeno na iskustvu pregledavanja učeničkih radova, da učenici ne znaju pravila citiranja, drugi dio ankete posvetili smo pitanjima vezanim uz citiranje, a budući da je radionica posvećena izvorima s weba, posebice citiranje izvora s weba.

Treći dio ankete odnosi se na sposobnost prezentiranja gradiva. Pretpostavili smo da učenici ne uče govorničke vještine te da su njihova izlaganja svedena na čitanje gotovoga teksta. Zato smo inzistirali na *pecha kucha* tipu prezentacije koja zahtijeva usvojenost gradiva kako bi se sažeto i koncizno prezentiralo pripremljeno gradivo kolegama.

Posljednji dio ankete odnosi se na mjerenje zadovoljstva učenika radionicom kao i utvrđivanjem koristi od ovakvoga tipa radionica. Odabrali smo Likertovu ljestvicu (Reni

⁸⁰Isto, str. 103.

Likert) ili sumativnu ljestvicu koja se koristi pri mjerenju ispitanikova stava prema objektu mjerenja. Ova se skala sastoji od 5 stupnjeva, ali može imati 7 ili 9. Uobičajeno je da se ponudi jedan neutralni odgovor te isti broj pozitivnih i negativnih odgovora. Stoga smo se i mi odlučili za dva negativna, dva pozitivna i jedan neutralni odgovor.

Pitanja su zatvorenoga tipa dok je dio 2. i 15. pitanja otvorenog tipa. U dijelu 2. pitanja traži se da ispitanik navede koje je, osim ponuđenih Internet tražilica koristio. U dijelu 15. pitanja od ispitanika se traži da napiše vlastiti stav, što vezano za radionicu smatra korisnim. Otvoreni dio pitanja nismo u mogućnosti statistički obraditi, već donosimo sve komentare u Prilozima rada. Anketni listić u cijelosti prilažemo u dijelu Prilozi ovoga rada.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

5.1. Promatranje u prirodnoj sredini

Promatranje nastavnoga procesa, iz posljednje klupe, navelo nas je na zaključke da je opseg gradiva kojeg je predavačica iznijela bio doziran, učenici nisu dobili suviše novih pojmova, već su pojmove mogli uspoređivati sa svojim prethodnim znanjima. Predavačica uspješno koristi likovni materijal kako bi podigla dinamiku nastavnoga sata i uključila učenike u raspravu te ih odmaknula od automatskoga zapisivanja.

Učenici su bili djelomično aktivni, 8 do 10 učenika sudjelovalo je u raspravi ili postavljanju pitanja. Ostatak (10 učenika) je zapisivalo ili nije vodilo nikakve bilješke (crtali su na rubu udžbenika ili bilježnice, provjeravali mobilni telefon, prepisivali zadaću).

Iščitavanje bilješki nakon jednog promatranog sata omogućilo nam je da do kraja osmislimo projekt pilot jer smo uočili da je u predavanju novoga gradiva nužno podići dinamiku sata. Polovina učenika je aktivna, postavlja pitanja i sudjeluje u raspravi s nastavnicom, ali druga polovina bi trebala biti više uključena u nastavni sat. Budući da imamo iskustva u nastavnom procesu, pretpostavili smo takvu situaciju jer je neuključenost problem pri izvođenju nastavnih sati uvoda u novo gradivo gdje je potrebno iznijeti nove činjenice, pojmove. Takav tip sata zahtijeva veći angažman predavača, korištenje pomagala kako bi predavanje bilo koncizno i logički strukturirano.

Zato smo mišljenja da bi se dinamika sata podigla kad bi učenici unaprijed dobili zadatke istraživačkoga tipa (pretraživanja weba) što bi im omogućilo da budu upoznati s nastavnom jedinicom, a to bi rezultiralo većom uključenosti. Za takav način rada potrebne su im vještine koje razvija informacijska pismenost, a omogućuju suradnju nastavnika i knjižničara.

5.2. Anketa

Rezultate istraživanja donosimo prema redoslijedu pitanja postavljenih u anketnom listiću. Mišljenja smo da je taj slijed logičan budući da smo se u sastavljanju ankete rukovodili načelom od općenitoga prema specifičnom. Anketa je podijeljena u dva osnovna dijela, a potom je svaki dio podijeljen u logičke cjeline. Prvi dio ankete podijeljen je u tri cjeline koje

slijede tri dijela radionice: pretraživanje (pitanja od 1 do 4), citiranje (pitanja od 4 do 6), prezentaciju (pitanja od 6 do 8).

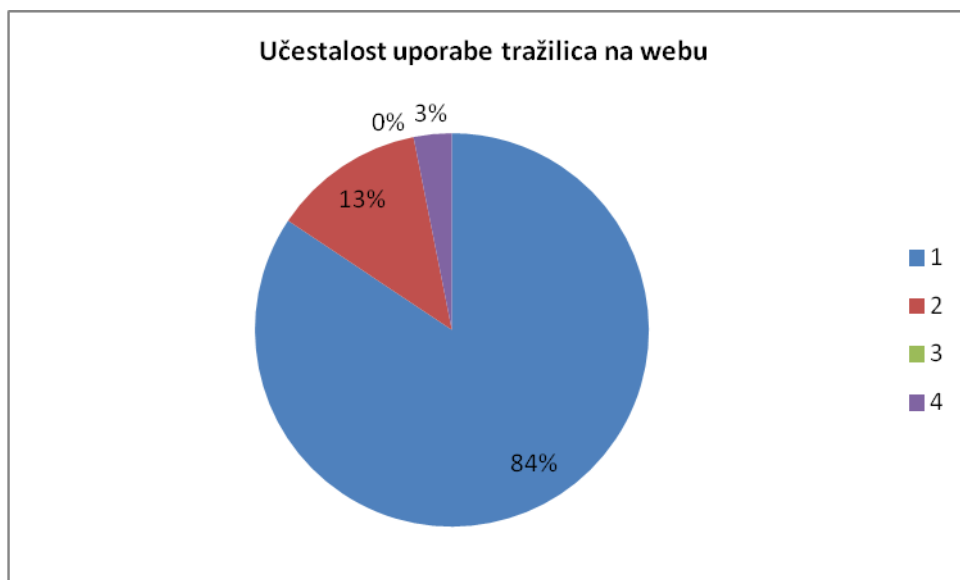
U drugom dijelu ankete ispitivalo se zadovoljstvo učenika radionicom i usvojenim znanjem i vještinama.

5.2.1. Korištenje izvora na webu s ciljem pretraživanja

U skupini ispitanika (27) svi anketirani 100% naveli su da su dosad pretraživali izvore na webu.

5.2.2. Učestalost uporabe tražilica na webu

Vezano uz učestalost uporabe tražilica na webu, od 27 ispitanika njih 27 (100%) naveli su Google kao tražilicu koju su dosad koristili za pretragu. 4 ispitanika (14,8%) navodi, uz Google i Google Scholar. Niti jedan učenik (0%) nije naveo online kataloge knjižnica, a 1 (3,7 %) navodi i baze podataka, dok su dva učenika navela Wikipediju i Bing.

Slika 1. Učestalost uporabe tražilica na webu

5.2.3. Izvor koji je jednostavniji za korištenje

Među ponuđenim izvorima (Google, Google Scholar, Online katalogi knjižnica i baze podataka) ispitanici su naveli sljedeće:

Kao najjednostavniji izvor za korištenje 20 učenika (74%) navodi Google. 8 ispitanika (29, 6%) navodi i Google Scholar, 2 ispitanika (7,4%) navode online kataloge knjižnica. Niti jedan ispitanik (0%) nije naveo baze podataka kao izvor koji smatra jednostavnim za korištenje.

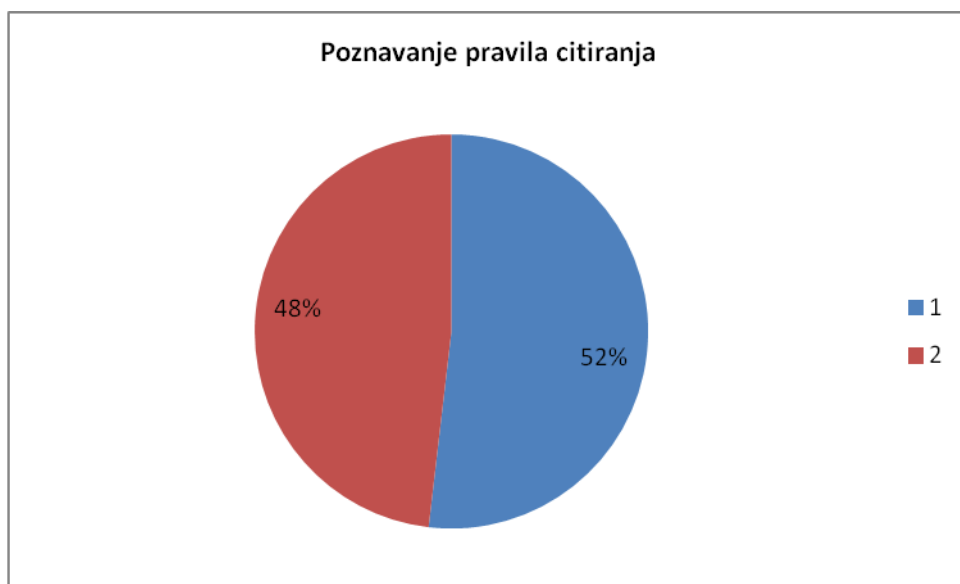

Slika 2. Izvor koji je jednostavniji za korištenje

5.2.4. Poznavanje pravila citiranja

U drugoj cjelini prvoga dijela ankete postavili smo pitanje jesu li ispitanici znali pravilno citirati izvore s weba i prije ove radionice.

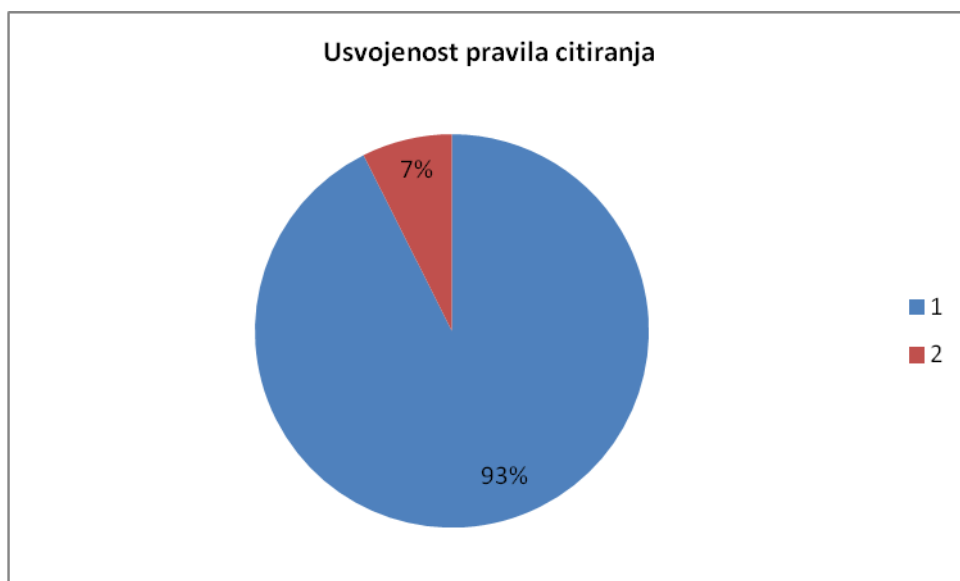
14 ispitanika (51, 9%) odgovorilo je potvrdno dok je 13 ispitanika (48,1%) odgovorilo da nije znalo pravilno citirati izvore s weba.

Slika 3. Poznavanje pravila citiranja

5.2.5. Usvojenost pravila citiranja s weba

Nastavno na prethodno pitanje, 25 ispitanika (92,6%) odgovorilo je potvrdno da su usvojila pravila citiranja s weba, dok su 2 učenika (7,4%) odgovorila negativno, dakle, smatraju da nisu usvojili pravila citiranja.

Slika 4. Usvojenost pravila citiranja

5.2.6. Prezentiranje naučenoga gradiva

Vezano uz prezentiranje naučenoga/usvojenoga. Ispitanici su u velikom broju (25 učenika ili 92,6 %) smatrali da je *pecha kucha* prezentacija korisna za prezentiranje novoga gradiva, dok 2 učenika (7,4%) smatra taj oblik prezentacije neadekvatnim.

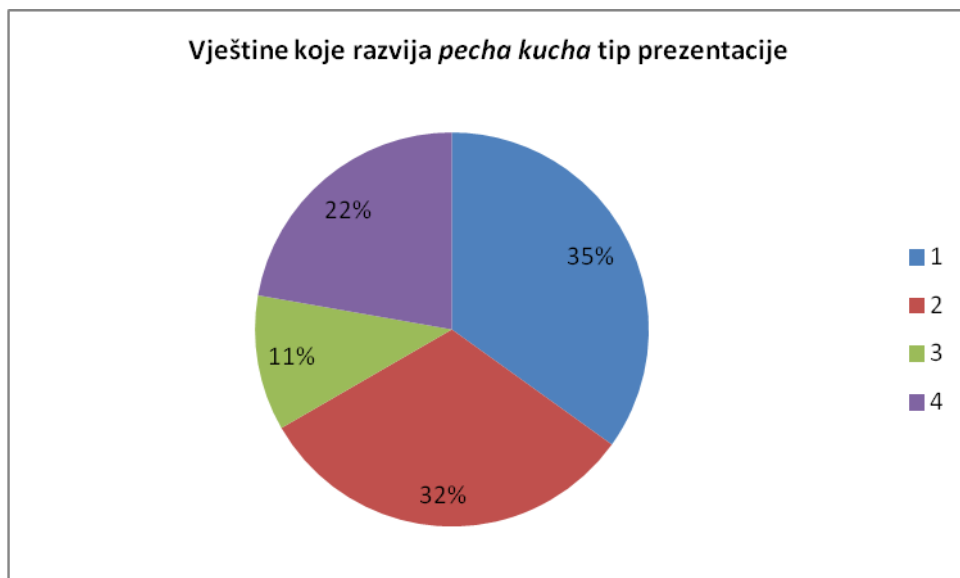

Slika 5. Prezentiranje naučenog gradiva

5.2.7. Vještine koje razvija *pecha kucha* tip prezentacije

Vezano uz potrebne vještine koje razvija *pecha kucha* tip prezentacije, 22 ispitanika (81, 5%) navode da ovaj tip prezentacije pomaže u izdvajanju bitnog/ relevantnog za temu. 20 ispitanika (74%) odabire prezentacijsku vještinu da vlastitim riječima predstavi naučeno gradivo. 14 ispitanika (51, 9 %) navodi da ovaj tip prezentacije razvija govorničke vještine.

7 ispitanika (25,9%) navodi da razvijanje govorničkih vještina oslobađa od treme pred javni nastup.

Slika 6. Vještine koje razvija *pecha kucha* tip prezentacije

5.2.8. Najinteresantnija aktivnost radionice

Ispitanici (15) su odabrali pretraživanje kao najinteresantniju aktivnost radionice (55,6%). 10 ispitanika (37%) odabralo je izlaganje, a rad u grupi bio je najzanimljivija aktivnost za 4 ispitanika (14,8).

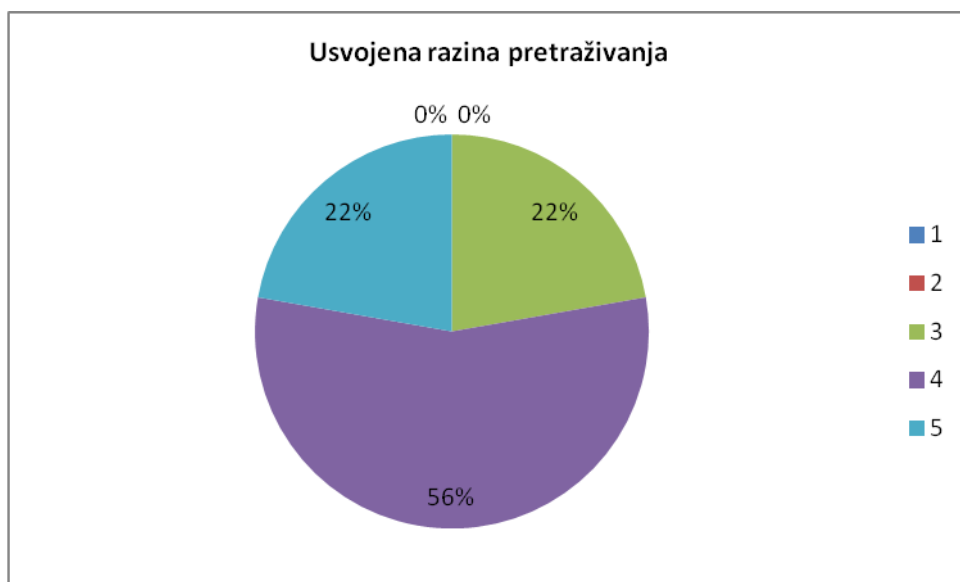
Slika 7. Najinteresantnija aktivnost radionice

5.2.9. Usvojena razina pretraživanja

U drugom dijelu ankete ispitivalo se je zadovoljstvo učenika radionicom i usvojenim znanjem i vještinama. Za ocjenu zadovoljstva korištena je Likertova ljestvica zadovoljstva na kojoj su dane dvije negativne i dvije pozitivne vrijednosti te jedna neutralna vrijednost.

Na pitanje usvojene razine pretraživanja, najveći broj ispitanika (15) navodi da je njihova razina dobra (55, 6%). 6 ispitanika (22,2%) odlučilo se neutralnu vrijednost (niti dobra niti loša), a jednako toliko navelo je da je njihova usvojena razina istraživanja jako dobra.

Za kategorije jako loše i loše nije se odlučio niti jedan ispitanik.

Slika 8. Usvojena razina pretraživanja

5.2.10. Usvojeno znanje o citiranju

Vezano uz usvojenost znanja o citiranju, niti jedan ispitanik nije ocijenio svoje znanje jako lošim i lošim. 7 ispitanika (25,9%) ocjenjuje usvojeno znanje o citiranju neutralnim vrijednošću (niti dobro niti loše). 17 ispitanika (62,9%) navodi usvojeno znanje o citiranju dobrim, dok 3 ispitanika (11,1%) navodi usvojeno znanje o citiranju jako dobrim.

Slika 9. Usvojeno znanje o citiranju

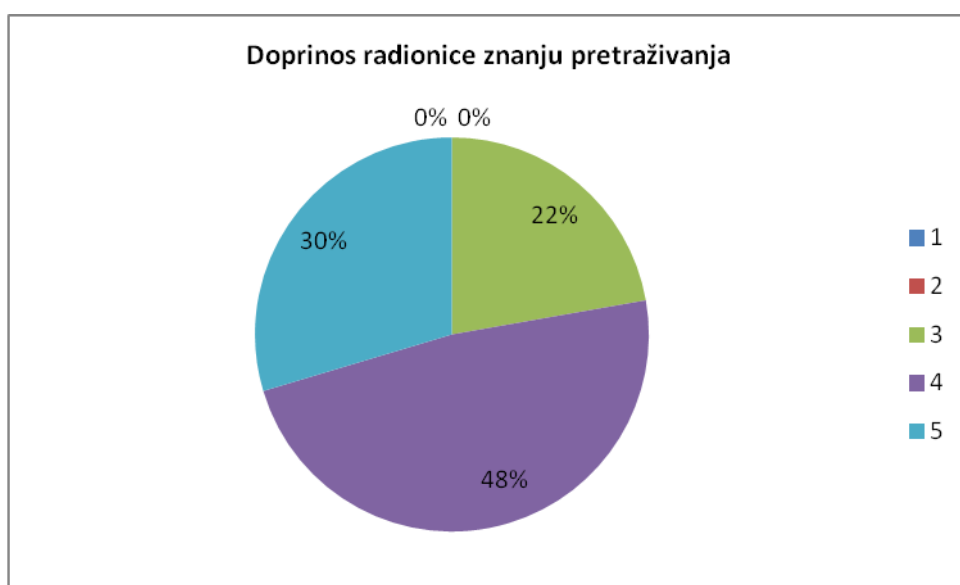
5.2.11. Usvojeno znanje prezentiranja gradiva

Vezano uz usvojenost znanja o prezentiranju gradiva, niti jedan ispitanik nije ocijenio svoje znanje jako lošim i lošim. 6 ispitanika (22,2%) ocjenjuje usvojeno znanje prezentiranja gradiva neutralnom vrijednošću (niti dobro niti loše). 14 ispitanika (62,9%) ocjenjuje usvojenost znanja kao dobro, dok 7 ispitanika (25,9 %) usvojenost ocjenjuju jako dobro.

5.2.12. Doprinos radionice znanju pretraživanja

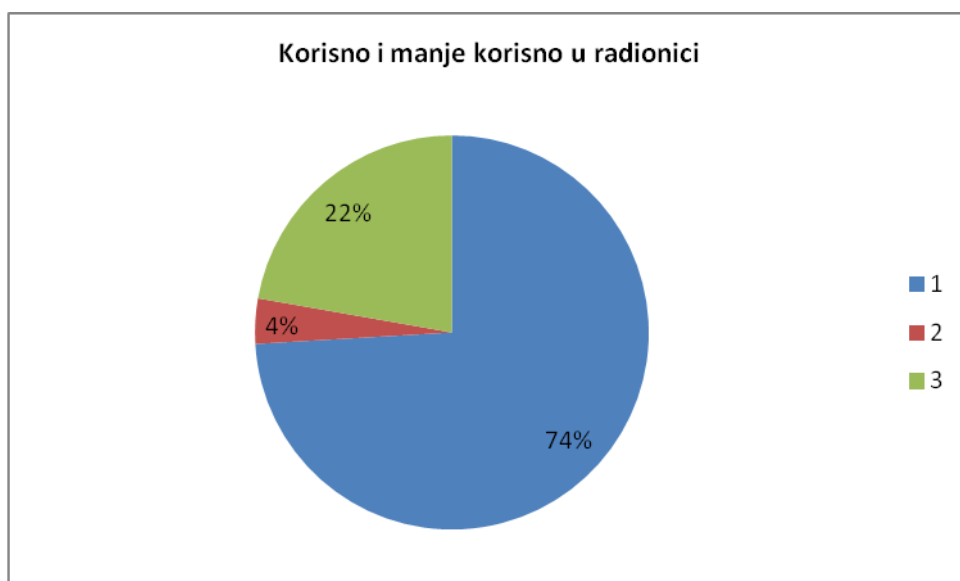
Vežano uz doprinos radionice znanju pretraživanja, niti jedan ispitanik nije ocijenio svoje znanje jako lošim i lošim. 6 ispitanika (22,2%) smatra da je radionica doprinijela niti malo niti puno (neutralna vrijednost). 13 ispitanika (48,1%) smatra da je radionica puno doprinijela njihovom znanju pretraživanja podataka dok ih 8 (29,6%) smatra da je doprinijela jako puno.

Slika 11. Doprinos radionice znanju pretraživanja

5.2.13. Korisno i manje korisno u radionici

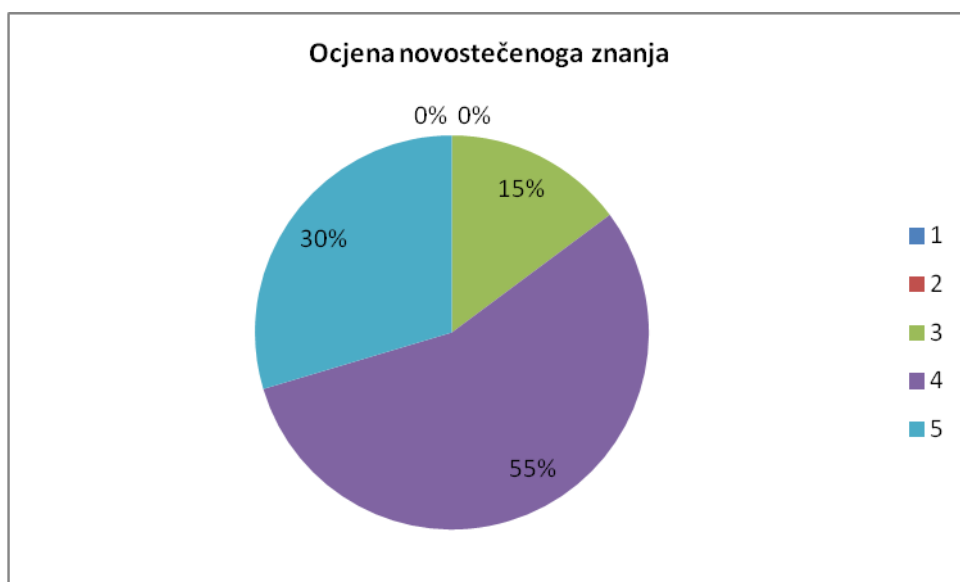
20 ispitanika (74%) ocijenilo je pretraživanje najkorisnijom vježbom radionice. 1 ispitanik (4%) smatra citiranje najkorisnijom vježbom radionice, dok 6 ispitanika (22%) odabire prezentiranje kao najkorisniju vježbu radionice.

Slika 12. Korisno i manje korisno u radionici

5.2.14. Ocjena novostečenoga znanja

Vezano uz ocjenu novostečenoga znanja, niti jedan ispitanik nije ocijenio svoje znanje jako lošim i lošim. 4 ispitanika (14,8%) ocjenjuje svoje novostečeno znanje neutralnom vrijednošću (niti dobro niti loše). 15 ispitanika (55,6%) navodi da im je novostečeno znanje dobro, dok ih 8 (29,6%) ocjenjuje svoje novostečeno znanje jako dobrim.

Slika 13. Ocjena novostečenoga znanja

5.2.15. Korisnost radionice/projekta

Svi ispitanici (27 - 100%) radionicu/projekt smatraju korisnim.

Od 27 ispitanika, 25 ispitanika je napisalo komentar zašto smatraju radionicu korisnom. Sadržajno, komentare možemo grupirati u tri ključne riječi: korisno, novo i nužno u obrazovanju.

Ispitanici smatraju radionicu korisnom za buduće obrazovanje i daljnje školovanje jer ih poučava kako doći do relevantne informacije.

Ispitanici su radionici doživjeli kao nešto novo u svom obrazovanju. Ističu nova znanja, nove vještine, nove tražilice za koje nisu čuli ili ih dosad nisu koristili.

Smatraju da je ovakav vid rada nužan u školama jer je web pretraživanje svima dostupno, ali se lako izgubiti u informacijama.

Nužno je provođenje ovakvih programa jer na zabavan način uče nove vještine i razvijaju komunikacijske vještine.

Ispitanici su u svojim komentarima detektirali probleme koju su i bili povod ovakvoj radionici; uočili su dostupnost informacija, ali i korisničko nesnalaženje u njima. Zaključili su da postoji mnogo načina pretraživanja i tražilica koje ne koriste, a mogle bi im biti korisne i uvidjeli su korist za svoje buduće obrazovanje.

6. RASPRAVA

U dijelu rada kojeg smo naslovlili Rasprava komentirali smo i sagledali rezultate istraživanja u kontekstu koji je važan i zanimljiv za našu diplomsku radnju.

Pregledom odabrane literature, kroz prethodna poglavlja ovoga rada, ukazali smo da je informacijska pismenost danas, dio opće pismenosti, pismenost 21. stoljeća. Percipiramo je kao metakompetenciju koja omogućava usvajanje novih vještina i znanja.

U istraživanju smo koristili dvije metode – metodu promatranja u prirodnoj sredini koja nam je omogućila kontekstualizaciju istraživanja i metodu ankete (evaluacijski listić), tipa „podijeli pa skupi“, omogućila nam je da evaluiramo hipoteze koje smo postavili na početku ovog pilot projekta.

S obzirom na zaključke, nastojanje nam je ponuditi novo očište sagledavanja problema provođenja programa informacijske pismenosti u sekundarnom obrazovanju te otvoriti mogućnost daljnjeg istraživanja i nadogradnje koje bi omogućilo daljnje razvijanje i implementaciju programa.

Pilot projekt izveden je u srednjoj Građevinskoj tehničkoj školi u Rijeci, u završnom, četvrtom razredu. Odabrali smo završni razred budući da smo pretpostavili da su se učenici tijekom školovanja trebali susresti sa zadacima koji zahtijevaju istraživački rad. Također, bilo nam je važno poučiti učenike kako bi u daljnjem školovanju koristili alate i usavršavali vještine koje razvija informacijska pismenost.

Temeljeno na prethodnom djelatnom iskustvu, pretpostavili smo da su ispitanici, budući da su pripadnici tzv. internetske populacije (Kuhlthau, 2007.), orijentirani na web kao prvo mjesto potrage za informacijom. Tu pretpostavku potvrdili su ispitanici budući da su svi (100%) odgovorili da su prethodno vršili pretraživanje na webu.

Nadalje, u promišljanju istraživanja i u promatranju učenika u prirodnoj sredini zaključili smo sljedeće:

- uvodni sat obrade novoga gradiva uglavnom je teorijski i prevladava *ex cathedra* izlaganje koje učenika stavlja u pasivnu ulogu promatrača nastavnoga procesa
- učenici slabo ili uopće ne koriste navedene izvore; koriste se samo Google tražilicom

- imaju problema s ispravnim citiranjem te ne znaju razliku u citiranju različitih bibliografskih izvora
- prezentacijske vještine su svedene na doslovno čitanje pripremljenoga materijala što izaziva zamor i kod govornika i kod slušateljstva

Prvu pretpostavku provjerili smo i potvrdili metodom promatranja u prirodnoj sredini, gdje smo ukazali na činjenicu da su uvodnim, teorijskim satima prevladava metoda izlaganja *ex cathedra*.

Ostala promišljanja dobivena na temelju bilješki promatranja u prirodnoj sredini kao i na prijašnjim radnim iskustvima koristili smo kako bismo postavili ciljana pitanja, o poznavanju izvora na internetu i jednostavnosti izvora sa stajališta korisnika.

Četvrtim anketnim pitanjem došlo je do odstupanja u našem promišljanju i pretpostavci. Naime, krenuli smo s mišlju da učenici ne znaju pravilno citirati izvore s weba. No, velik broj ispitanika (51.9 %) koji je odgovorio potvrdno, pobija našu hipotezu. Ipak, prateći njihove prezentacije, mogli smo zaključiti da je taj veliki postotak rezultat njihove subjektivne procjene jer su i nakon prezentacije činili pogreške u navođenju izvora koje su citirali.

Budući da informacijska pismenost uključuje različite metakompetencije, odlučili smo se da posljednji cilj uključi prezentacijske vještine budući da školstvo sve manje njeguje govorničke vještine i koncizno izlaganje stavova (ishoda naučenog). Šestim anketnim pitanjem o korisnosti *pecha kucha* prezentacije za usvajanje novog gradiva, većina ispitanika uviđa prednosti (25 učenika ili 92,6 %), dok 2 učenika (7,4%) smatra taj oblik neadekvatnim. Promatrajući nastavni sat obrade novoga gradiva pretpostavili smo da će se većini učenika svidjeti oblik pripreme gradiva kako bi mogli sudjelovati i biti aktivni na nastavi, ali da će jednom broju učenika više odgovarati da nastavnik odradi pripremu i da pasivno zapisuje gradivo što je anketno pitanje i potvrdilo.

Pozitivno je što se je većina ispitanika izjasnila da je projekt koristan, zanimljiv, da im je novost to što se poučava, ali i da bi od toga imali koristi u budućnosti u svom daljnjem školovanju, što potvrđuje važnost uvođenja programa informacijskog opismenjavanja formalnu razinu institucije.

Povratne informacije od strane učenika i predmetnoga nastavnika bile su korisne kako bismo objasnili aktualno istraživanje, ali i korigirali ga za neka buduće istraživanja. Tako smo došli do zaključka da je ovakav program intrakurikularne suradnje potreban, učenicima zanimljiv i poticajan, ali da je važno s njim započeti već od prvoga ili drugog razreda, što će zahtijevati modifikacije u izvorima koji bi se pretraživali, odnosno promjenu metoda i tehnika, te organizaciju samog sata, pritom imajući na umu kompetencije i vještine koje se žele razviti.

7. ZAKLJUČAK

Pregledom odabrane stručne i znanstvene literature nastojali smo pobliže objasniti koncept informacijske pismenosti, važnost njezina sustavnog provođenja u cijeloj obrazovnoj vertikali. Prikazom razvoja koncepta informacijske pismenosti od godina začetaka do danas, ukazali smo da je koncept doživio i doživljava promjene sukladno promjenama u razvoju tehnologije, društva, ali i promišljanja čovjekovih potreba.

Iščitavanjem relevantnih dokumenata vezanih uz (srednjoškolsko) obrazovanje (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*) nastojali smo ukazati na nesustavnost teorije i prakse. Naime, poučeni iskustvima europskih zemalja, pa i šire, tvorci relevantnih dokumenata preuzimaju ideju koncepta informacijske pismenosti no ona se provodi u školama sporadično i temeljeno na entuzijazmu pojedinih djelatnika.

Nastojali smo istaknuti ulogu školske knjižnice i ukazati na njezinu obrazovnu ulogu u promicanju programa informacijske pismenosti. Naime, školska je knjižnica ima niz posebnosti unutar knjižnične zajednice. Njezin su specifikum populacija koju zakon definira mladim ljudima, specifikum je kolizija ili sprega, između dva sustava – knjižničarskog i odgojno – obrazovnoga iz čega proizlaze njezine uloge i odgovornosti. Umjesto da u specifičnoj situaciji knjižnice uočavamo probleme koji izvire iz takve dvojne situacije, nastojali smo ukazati na mogućnosti koje su također posljedica njezinog specifikuma. Iz takvoga promišljanja javila se ideja o primjeni intrakurikularnog tipa informacijskog opismenjavanja. Ovaj tip informacijskog opismenjavanja provodi se na način da se u pojedini kolegij (u našem slučaju to je bio nastavni plan i program predmeta Povijest likovne umjetnosti) ugrade kompetencije vezane uz informacijsku pismenost.

U pripremi samog projekta koristili smo se Modelom Šest velikih vještina kojim se navodi niz koraka u rješavanju informacijskih problema.

U istraživanju smo kombinirali dvije metode – metodu promatranja u prirodnoj sredini i metodu ankete. Promatranjem nastavnoga procesa prikupili smo podatke na temelju kojih smo osmislili zadatke učenicima i evaluacijsku anketu.

Anketno ispitivanje, kao jedno od najčešćih tehnika prikupljanja podataka, koristili smo kao povratnu informaciju, vrednovanje, našeg istraživanja. Povratnom informacijom doznali smo da su ispitanici dosad koristili izvore na webu, njihova je pretraga najčešće završavala na Google tražilici koju smatraju najjednostavnijim izvorom, a nikada nisu konzultirali online kataloge knjižnica ni baze podataka. Većina ispitanika smatra da poznaje pravila citiranja izvora s weba što je za autoricu bilo neočekivano, prepostavili smo da nisu upoznati s pravilima citiranja. *Pecha kucha* tip prezentacije, prema očekivanju, ispitanici su smatrali korisnim načinom prezentiranja novoga gradiva, a izdvajanje bitnoga od nebitnog smatraju najboljom vještinom koju razvija taj tip prezentacije.

Najinteresantnija aktivnost radionice je upravo pretraživanje, kao što smo i prepostavili, a usvojenost znanja o citiranju i prezentiranju gradiva je zadovoljavajuća.

Radionicu ispitanici smatraju korisnom i potrebnom što je jako dobra povratna informacija na temelju koje možemo osmisliti druge projekte, na istom tragu.

Moramo uzeti u obzir ograničenost ovoga istraživanja, naime, ispitao se samo jedan razred dok bi za preciznije podatke istraživanje trebalo proširiti na cijelu školu ili šire, no to nismo bili u mogućnosti učiniti radi određenih okvira diplomskoga rada.

Također, sagledavši povratne informacije, zaključujemo da smo imali prevelika očekivanja što se tiče znanja, vještina i snalaženja ispitanika u pretraživanju weba. Naime, prepostavili smo veću razinu znanja zavedeni tehnološkim mogućnostima kojima raspolaže današnji srednjoškolac.

Ipak, uspjeli smo ukazati na potrebu, odnosno na činjenicu da je izostanak sustavnog poučavanja informacijske pismenosti u srednjoškolskome obrazovanju ostavio prostor za razvoj programa i njihovu implementaciju.

8. SAŽETAK

Radom sa srednjoškolcima u direktnom nastavnom procesu kao i u školskoj knjižnici, uočeno je njihovo nesnalaženje u pretraživanju weba, teškoće pri pronalaženju relevantnih informacija, s jedne strane, te nesustavnog provođenja programa informacijske pismenosti, s druge strane. Potaknuti tim spoznajama odlučili smo se za teorijski pristup problematici kao i pilot istraživanje koje bi dokazalo našu pretpostavku da bi učenicima bilo potrebno i korisno sustavno provođenje programa informacijskog opismenjavanja te razvijanje vještina koje su tim programom omogućene.

U radu smo nastojali ukazati na mogućnost razvitka suradnje između nastavnog procesa i stručnog suradnika – knjižničara, implementiravši intrakurikularni tip informacijskog opismenjavanja. Analizom istraživanja došli smo do zaključka da su učenici zadovoljni programom i da za njega postoji potreba i interes.

Rad se bavi problematikom informacijske pismenosti kao krovne pismenosti 21. st. s naglaskom na sekundarno obrazovanje, kao i ulogom školske knjižnice koja je informacijsko i odgojno – obrazovno središte škole u kojoj bi učenici trebali usvajati vještine potrebne za cjeloživotnu nadogradnju i učenje.

Mišljenja smo da je nužno nastaviti u smjeru poticanja i promicanja programa informacijskog opismenjavanja uz prilagodbu programa, metoda i tehnika uzrastu učenika kojima se predaje.

9. KLJUČNE RIJEČI

Informacijska pismenost, intrakurikularni tip informacijske pismenosti, sekundarno obrazovanje

10. POPIS LITERATURE

1. Australijski i novozelandski standard.

Australian and New Zealand Information Literacy Framework : principles, standards and practice. Second edition. // Editor Alan Bundy. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004. Dostupno na: http://www.utas.edu.au/data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf (08-01-2016)

2. Banek-Zorica, Mihaela, Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti, 2008. str. 85.

3. Bates, Miranda. The design of browsing and berrypicking techniques for the online search interface. 1989. <http://www.gseis.ucla.edu/faculty/bates/berrypicking.html> (8-7-2016)

4. Behrens, S. J. A Conceptual analysis and historical overview of information literacy. // College and research libraries. 55, 7, 1994.

5. Bowden, David, Information and digital literacies: a review of concepts. // Journal of Documentation 57, 2(2001)

6. Dizdar, Senada. *Informacijska pismenost – metakompetencija za cjeloživotno učenje*, Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=Dizdar,+Senada.+Informacijska+pismenost+%E2%80%93+metakompetencija+za+cjelo%C5%BEivotno+u%C4%8Denje&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=fSdVoqbO8PAOtmUhJAE (02-01-2016).

7. Eisenberg, Michael, B. *Information Literacy: essential skills for the information age*, DESIDOC, Journal of Library & Information Technology, Vol 28, No. 2, March 2008., pp 39-47 (Pdf)

8. Eisenberg, Michael, B. Big 6 skills overview. November, 2001.

Dostupno na: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php> (9-2-2016)

9. IFLA Standard, dostupno na: <http://www.ifla.org/node/8721> (9-7-2016)

10. Kuhlthau, Carol C. Seeking Meaning: A Process Approach to Library and Information Services, Norwood, N.J. : Ablex Publishing Corporation, 1993.

11. Kuhlthau, Carol C. *Inside the search Process: Information Seeking from the User's Perspective*. Dostupno na:
<https://comminfo.rutgers.edu/~kuhlthau/docs/InsidetheSearchProcess.pdf>(07-01-2016)
12. Lau, Jesús. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
13. Miočić, Petra. Prikaz. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija / Jesús Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. 69 str. ; 24cm. (Povremena izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva. Novi niz; knj. 25). ISBN 978-953-6001-73-6, VBH, 55, 2 (2012), str. 71-78.
14. (SCONUL) Society of College, National and University Libraries. Information skills in higher education: a SCONUL Position Paper. London: SCONUL, 1999.
http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/seven_pillars.html
15. Rubinić, Dora, Stričević, Ivanka. *Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-Franzens Graz*, VBH 54, 4 (2011), 23-48.
16. Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2009.
17. Stipanov, Josip. Knjižnice i društvo. Školska knjiga, Zagreb, 2010.
18. Stričević, Ivanka. *Pismenost 21. stoljeća: Učenje, poučavanje u informacijskom okruženju*. Dostupno na:
https://www.google.hr/search?q=Stri%C4%8Devi%C4%87,+Ivanka.+Pismenost+21.+stolje%C4%87a:+U%C4%8Denje,+pou%C4%8Davanje+u+informacijskom+okru%C5%BEenju&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=ABeeVtvuCsahsgGTqbeYBA (06-01-2016)
19. Stropnik, Alka. Knjižnica za nove generacije. Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2013.
20. Šušnjić, Biserka, *Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum*, Senj. zb., 36, 39-42 (2009.)
21. Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. // *Edupoint* 3, 17 (2003). Dostupni na: URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (01-02-2016)

22. Tkalac Verčić, Ana, Dubravka Sinčić Ćorić, Nina Pološki Vokić. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada - kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. M. E. P., Zagreb, 2010.
23. Virkus, Sirje, Information Literacy in Europe: a literature review. Information Research, 8, 4 (2003). URL: <http://www.informationr.net/ir/8-4/paper159.html> (06-01-2016)
24. Western Balkan Information Literacy Conference Information & media literacy for lifelong learning: digital citizenship for a digital age 17-20 June 2015
Dostupno na: <http://www.wbilc2015.kbbi.ba/> (20-01-2016)

11. POPIS PRILOGA

Prilog 1. Anketni listić

Anketa je dio istraživanja u okviru diplomskoga rada kojim se ispituju iskustva vezana uz informacijsko pretraživanje. Svi podatci prikupljeni upitnikom koristit će se isključivo za potrebe istraživanja diplomskog rada. Želja je istraživača da rezultati budu iskorišteni za unaprjeđivanje svijesti o važnosti poučavanja informacijske pismenosti u srednjoj školi.

Stoga vas molimo za sudjelovanje u anketi i strpljenje u odgovaranju te vam unaprijed zahvaljujemo

*Istraživač
Maja Cyjetković*

1. Jeste li ranije vršili pretraživanje izvora na webu? DA NE
2. Do sada ste za pretragu koristili:
 - a) Google
 - b) Google Scholar
 - c) Online kataloge knjižnica
 - d) Baze podataka
 - e) Ostalo _____
3. Koji informacijski izvor smatrate jednostavnijim za pretraživanje?
 - a) Google
 - b) Google Scholar
 - c) Online kataloge knjižnica
 - d) Baze podataka
4. Jeste li prije ove radionice znali pravilno citirati? DA NE
5. Jeste li usvojili pravila citiranja tekstova preuzetih s weba? DA NE

6. Smatrate li pecha kucha način prezentacije korisnim za prezentiranje novog gradiva?

DA NE

7. Koje vještine, prema vašem mišljenju, razvija ovaj tip prezentacije novog gradiva:

a) Izdvojiti bitno/relevantno za temu

b) Vlastitim riječima prezentirati naučeno

c) Oslobađa od treme pred javni nastup

d) Razvija govorničke vještine

8. Koja aktivnost radionice vam je bila najinteresantnija:

a) Pretraživanje

b) Rad u grupi

c) Izlaganje

9. Kako biste označili usvojenu razinu pretraživanja?

1-----2-----3-----4-----5
Jako loša loša niti dobra niti loša dobra jako dobra

10. Kakvim smatrate usvojeno znanje o citiranju?

1-----2-----3-----4-----5
Jako loše loše niti dobro niti loše dobro jako dobro

11. Kao ocjenjujete usvojeno znanje prezentiranja gradiva?

1-----2-----3-----4-----5
Jako loše loše niti dobro niti loše dobro jako dobro

12. Koliko je vašem znanju pretraživanja doprinijela ova radionica?

1-----2-----3-----4-----5
Jako malo malo niti malo niti puno puno jako puno

13. Što vam je u radionici bilo najkorisnije, a što manje korisno (1- najkorisnije; 3- najmanje korisno)

a) Pretraživanje

b) Citiranje

c) Prezentiranje

14. Kako ocjenjujete novostečeno znanje?

1-----2-----3-----4-----5
Jako loše loše niti dobro niti loše dobro jako dobro

15. Smatrate li radionicu/projekt korisnim? DA NE

Možete li objasniti svoj odgovor?

Prilog 2. Odgovori na pitanja otvorenog tipa (15. pitanje iz anketnoga listića)

1. Smatram da će biti vrlo korisno u budućnosti.
2. Korisno je za današnje učenike i dostupno je.
3. Puno toga novog sam naučila.
4. Razvija komunikacijske vještine, način izražavanja. Također je korisna za buduće obrazovanje.
5. Da naučimo nove načine pretraživanja.
6. Mnogi nisu znali za te razne stranice za pretraživanje.
7. Nisam koristila gotovo nikad Gradsku knjižnicu za pretraživanja dok sam za ovu prezentaciju sve izvukla sa GKR-a.
8. Saznala sam nove korisne načine pretraživanja.
9. Smatram da je učenje o pravilnom pretraživanju, izlaganju i sličnim stvarima nužno u školama, a ovo je zabavan način za naučiti nove stvari i vještine.
10. Projekt je koristan zbog toga što omogućava brzu i laku dostupnost traženoj informaciji.
11. Korisno je da se upoznaš s takvim stvarima, naučiš nešto korisno i oslobodiš se treme.
12. Radionica je korisna i za budućnost. Lakše ćemo se snalaziti u pretraživanju bitnih pojmova.
13. Smatram da puno djece pa i starijih ne zna izdvojiti bitne informacije iz mora podataka te to razgovijetno i točno nekome prezentirati. Te time mislim da je projekt svakako potrebno uvesti u školski program.
14. Smatram da je projekt vrlo koristan jer učenicima približava do sada nepoznate izvore pretraživanja i time im olakšava izradu prezentacija.
15. Pomaže nam u stjecanju novih vještina.
16. Zato što smo saznali za neke izvore za koje prije nismo znali, a vrlo su korisni.
17. Radionica mi je pomogla usvojiti nove informacije i nova znanja.

18. Ne može ne biti koristi, uči se nešto novo.
19. Korisno je zato što će nam puno pomoći što se tiče daljnjeg školovanja.
20. Većina učenika nije znala da postoje neki pretraživači koji su nam vrlo korisni za izvlačenje informacija.
21. Za razne druge projekte koji nas očekuju u budućnosti.
22. Naučili smo neke detalje koje nismo znali niti bismo sami došli do njih, a bit će nam potrebni za buduće obrazovanje.
23. Smatram da je koristan u daljnjem obrazovanju te lakšim putem doći do informacija.
24. Smatram da je vrlo korisno jer iako je web - pretraživanje svima dostupno, vrlo lako se je izgubiti, a citiranje često zanemarujemo.
25. Vrlo je korisna s obzirom da je sve manje pretraživanja po knjižnicama, a sve više na webu. Uz to imamo provjerene podatke.

Prilog 3. Godišnji plan i program knjižnice Građevinske tehničke škole Rijeka

Mjesec	Sadržaj rada
Rujan	<p>Odgojno-obrazovni rad s učenicima, poučavanje i poticanje njihovog intelektualnog, moralnog, duhovnog, estetskog i društvenog razvoja u skladu s njihovim sposobnostima.</p> <p>Obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima, poštivanje tolerancije i različitosti.</p> <p>Upoznavanje s knjižnicom i njenim sadržajem.</p> <p>Organiziranje i vođenje knjižnice, nabavljanje nove građe, praćenje izdavačke djelatnosti.</p> <p>Suradnja s ravnateljem i nastavnicima. Nabavljanje stručne građe. Rad u stručnom aktivu prof. hrvatskoga jezika i stranih jezika. Pomoć profesorima i nastavnicima pripravnicima.</p> <p>Sat u školskoj knjižnici: upoznati učenike prvih razreda s knjižnicom i oblicima rada u knjižnici. Pomoći učenicima pri istraživačkom radu; upoznati ih s informacijskom pismenošću (korelacija s građanskim odgojem) i pronalaženjem te vrednovanjem izvora informacija.</p> <p>Stručno usavršavanje u organizaciji matične službe Gradske knjižnice Rijeka, KDRa, Agencije za odgoj i obrazovanje te primjena novina.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Ponuditi kazališnu pretplatu kazališta Ivan pl. Zajc, učenicima i profesorima škole. Obilježavanje istaknutih obljetnica. Suradnja s kulturnim ustanovama. Praćenje aktualnih kulturnih događaja.</p>
Listopad	<p>Odgojno – obrazovni rad. Kontinuirano pomagati učenicima pri odabiru stručne građe, lektiri, pretraživanju informacija, korištenje periodike i baze podataka, njihovo vrednovanje i razvijanje kritičkog odnosa prema prezentiranim podacima.</p> <p>Učlanjivanje novih korisnika- učenika prvih razreda u školsku knjižnicu. Individualni rad s učenicima prema njihovim potrebama. Upoznati učenike</p>

	<p>s izrazima : bibliografija, bibliografska bilješka, citat, baze podataka.</p> <p>Kod učenika stvarati naviku dolaženja u čitaonicu i knjižnicu.</p> <p>Stručni rad i informacijska djelatnost. Stručna obrada knjižne građe, praćenje recenzija, osvrti, kritika, izrada bibliografija za pojedina područja. Skupljanje građe za sva znanstvena područja posebno za discipline na koje je škola usmjerena.</p> <p>Čuvanje aktivnog i pasivnog knjižnog fonda. Stručno usavršavanje.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Obilježavanje obljetnica na panoa u školskoj čitaonici.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem škole.</p> <p>Akcija u mjesecu knjige „povrat knjige bez zakasnine“ te „knjiga više“- mogućnost posudbe 3. knjige.</p>
<p>Studeni</p>	<p>Odgojno – obrazovni rad. Pomoć učenicima za samostalno korištenje raznih izvora znanja.</p> <p>Pomoć učenicima pri istraživačkom radu;</p> <p>Uputa učenicima u pretraživanju relevantnih izvora informacija: struka.</p> <p>Vrednovanje izvora informacija; periodička izdanja.</p> <p>Stručna potpora nastavnicima kod održavanja redovite nastave. Posudba lektire.</p> <p>Čuvanje aktivnog i pasivnog knjižnog fonda.</p> <p>Narudžba novih knjiga i njihova obrada. Informiranje učenika i profesora o novoj građi u školskoj knjižnici.</p> <p>Kulturna djelatnost. Akcija povodom Mjeseca hrvatske knjige – osvrti, izložba novih knjiga.</p> <p>Prezentacija nove građe u školskoj čitaonici.</p> <p>Obilježavanje obljetnica međunarodnog karaktera – uređenje panoa u čitaonici.</p> <p>Stručno usavršavanje. Sudjelovanje na stručnim aktivima, seminarima.</p>

<p>Prosinac</p>	<p>Praćenje nove literature.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Obnavljanje periodike i odabir periodike za sljedeću školsku godinu. Sjednice, aktivni – izlaganje na odabranu temu na stručnom aktivu prof. jezika.</p> <p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima. Rad s učenicima u čitaonici. Humanitarna akcija – knjiga za vrtiće, bolnice, škole stradale u poplavljenom području. (korelacija s građanskim odgojem)</p> <p>Stručni rad. Obrada knjižne građe zajedničkog fonda GT-GO. Sređivanje otkupljene građe. Priprema izvještaja za Školski odbor.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Suradnja s kazalištem Ivana pl. Zajca. Obilježavanje Božića u školi, suradnja s aktivom prof. Likovne umjetnosti i hrvatskoga jezika.</p> <p>Stručno usavršavanje. Seminari i predavanja u organizaciji AZZOa, GKRa i KDRa.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Izvještaj o stanju u knjižnici na kraju kalendarske godine. Prisustvovanje na sjednicama NV.</p>
<p>Siječanj</p>	<p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima. Posudba lektire i stručne građe za izradu referata. Razvijanje navika kod učenika za korištenje knjižnice i čitaonice.</p> <p>Stručni rad. Informatizacija u školskoj knjižnici.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Obilježavanje prigodnih obljetnica kako bi se napravila korelacija s nastavnim programom iz povijesti, hrvatskoga jezika i povijesti umjetnosti.</p> <p>Stručno usavršavanje. Sudjelovanje na seminarima.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Sjednice i sastanak aktiva.</p>

<p>Veljača</p>	<p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima. Razvijanje estetskih mjerila kod učenika. Upućivanje na znanstvene časopise, stručne časopise, referentnu građu, online kataloge.</p> <p>Stručni rad. Praćenje i evidencija deziderata. Izveštavanje nastavnika putem biltena prinova.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Obilježavanje obljetnica. Prikaz književnog djela kao poticaj za čitanje.</p> <p>Stručno usavršavanje. Suradnja s tijelima KDR, GKR. Seminari i predavanja.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Sjednice i sastanak aktiva.</p>
<p>Ožujak</p>	<p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima. Rad s učenicima na posudbi knjižne građe. Pedagoška pomoć i sugestije. Pomoć u izradi lektira, seminara. Suradnja s maturantima pri pretraživanju građe knjižničnih kataloga, a radi pripreme za prijemne ispite.</p> <p>Stručni rad. Informatizacija građe. Evidentiranje periodike. Sređivanje otpisane građe.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Osvrti na događaje i važne datume. Suradnja s kulturnim ustanovama- kazalište, galerije, muzeji, arhivi.</p> <p>Stručno usavršavanje. Suradnja s tijelima KDR, GKR. Seminari i predavanja.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Sjednice i sastanak aktiva.</p>
<p>Travanj</p>	<p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima. Rad s učenicima na posudbi knjižne građe. Pedagoška pomoć i sugestije. Pomoć u izradi lektira, priprema za ispite mature.</p> <p>Stručni rad. Informatizacija u školskoj knjižnici. Samoobrazovanje na radnom mjestu. Sređivanje raritetne zbirke.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Obilježavanje odabranih obljetnica.</p> <p>Stručno usavršavanje. Suradnja s tijelima KDR, GKR. Seminari i predavanja.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Sjednice i sastanak aktiva.</p>

Svibanj	<p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima. Završetak nastave za maturante. Razduživanje posuđene građe (udžbenici, lektira, stručne knjige).</p> <p>Redoviti rad s učenicima 1-3- razreda.</p> <p>Stručni rad. Informatizacija u školskoj knjižnici. Samoobrazovanje na radnom mjestu. Prikupljanje podataka o potrebi novih knjiga. Dopisivanje deziderate.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Obilježavanje odabranih obljetnica.</p> <p>Stručno usavršavanje. Suradnja s tijelima KDR, GKR. Seminari i predavanja.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Sjednice i sastanak aktiva. Nabava nove građe i lektirnih naslova.</p>
Lipanj	<p>Odgojno – obrazovni rad s učenicima i stručni rad. Završetak nastavne godine. Akcija – povrat knjiga bez zakasnine u trajanju od 2 dana. Razduživanje građe, evidentiranje oštećene i izgubljene građe.</p> <p>Kulturna i javna djelatnost. Obilježavanje odabranih obljetnica.</p> <p>Stručno usavršavanje. Suradnja s tijelima KDR, GKR. Seminari i predavanja.</p> <p>Suradnja s nastavnicima i ravnateljem. Prisustvovanje na sjednicama, aktivu, dežurstva na maturi, popravnim ispitima.</p>

